

باسمه تعالی

سال تولید؛ دانش بنیان، اشتغال آفرین

آیت الله آملی لاریجانی، رئیس محترم مجمع تشخیص مصلحت نظام
جناب آقای دکتر مخبر، معاون اول محترم رئیس جمهور
جناب آقای دکتر رضایی، معاون محترم اقتصادی رئیس جمهور
جناب آقای دکتر امیرعبداللهیان وزیر محترم امور خارجه
جناب آقای مهندس اوجی، وزیر محترم نفت
جناب آقای مهندس فاطمی امین، وزیر محترم صنعت، معدن و تجارت
جناب آقای دکتر خاندوزی، وزیر محترم امور اقتصاد و دارایی
جناب آقای دکتر ساداتی نژاد، وزیر محترم جهاد کشاورزی
جناب آقای دکتر شمخانی، دبیر محترم شورای عالی امنیت ملی
جناب آقای دکتر اسماعیلی، رئیس محترم دفتر ریاست جمهوری
جناب آقای دکتر چنارانی، دبیر محترم کمیسیون اقتصادی هیأت
جناب آقای دکتر میرکاظمی، رئیس محترم سازمان برنامه و بودجه
جناب آقای مهندس عبداللهی، رئیس محترم اتاق تعاون ایران
جناب آقای مهندس ممینی، رئیس محترم اتاق اصناف ایران
جناب آقای حشمتی، رئیس کل دادگستری استان تهران
جناب آقای مهندس خلیلی عراقی، رئیس محترم انجمن مدیران صنایع

ورود به دبیر خانه

شماره: ۱۱۰/۰۱/۶۳۵۰
تاریخ: ۱۴۰۱/۰۶/۱۴

با سلام و احترام

بدینوسیله شماره‌های سی و چهارم تا سی و ششم از سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" تهیه شده در مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، جهت استحضار و بهره‌برداری، تقدیم حضور می‌گردد. شایان ذکر است که این گزارش‌ها با هدف بررسی رویدادهای با اهمیت از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران، در دو لایه جهانی و منطقه‌ای به رشته تحریر درآمده است. همچنین روندهای مهم جهانی در قالب داده‌های تازه ارائه شده است. برخی از مهمترین نکات مطرح شده در این سه گزارش شامل موارد ذیل است:

بدون مهر برجسته فاقد اعتبار می‌باشد

- در گزارش سی و چهارم، بازگشت سازمان تجارت جهانی به قانون تجارت بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته است. مهم‌ترین توافق صورت گرفته در اجلاس اخیر این سازمان قاعده‌مند کردن ماهیگیری در جهان در راستای کاهش صید بی‌رویه ماهیان است. دومین توافق معطوف به لغو حقوق مالکیت معنوی واکسن‌های تولید شده برای مقابله با کروناست که هر دو توافق از اهمیت بالایی برخوردار است. از پیامدهای جنگ اوکراین برای روسیه و در راستای مقابله با تحریم‌های غرب، به درخواست روسیه کشورهای بریکس - برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی - در حال ایجاد یک ارز جهانی جدید بر اساس سبدی از ارزهای کشورهای عضو هستند. در تحولات منطقه‌ای منابع چینی از پیشرفت ۴۰ درصدی در پروژه احداث دومین فرودگاه بزرگ پاکستان در گوادر خبر دادند. احداث این فرودگاه در گوادر، شکاف آن در زیرساخت‌های لجستیک با چابهار را افزون‌تر می‌کند. دبی نیز با استفاده از پتانسیل‌های اتاق بازرگانی خود در پی ارتقای روابط تجاری و اقتصادی با آمریکای لاتین است. اتاق بین‌المللی دبی دفتر خود در آمریکای لاتین را در مکزیک افتتاح کرده است. در قالب استراتژی اتاق بین‌الملل دبی، این اتاق می‌کوشد در سه سال آینده ۵۰ شرکت چندملیتی را برای حضور در دبی و قرارداد آن ذیل فعالیت‌های منطقه‌ای اقناع نمایند. در بخش داده‌های تازه نگاهی به جایگاه گروه بریکس در اقتصاد جهان شده است. کشورهای عضو بریکس ۴۲ درصد جمعیت، ۳۰ درصد سرزمین‌ها، ۲۶ درصد تولید ناخالص داخلی و ۲۰ درصد تجارت کالایی جهان را در اختیار دارند. با توجه به تلاش بریکس برای افزایش تعداد اعضا، پیگیری عضویت ایران در این نهاد را می‌توان به‌عنوان یکی از اولویت‌های دیپلماسی اقتصادی ایران برشمرد.

- در سی و پنجمین گزارش سرمایه‌گذاری ۶۰۰ میلیارد دلاری گروه ۷ برای رقابت با ابتکار کمربند و راه چین مورد بررسی قرار گرفته است. در تحولات منطقه‌ای محمد بن سلمان راهی طیفی از کشورهای منطقه از جمله مصر، ترکیه و اردن شد تا سیاست منطقه‌ای عربستان را گامی به‌پیش ببرد. در سفر به ترکیه مقامات بازرگانی عربستان اعلام کردند که این کشور، تحریم غیررسمی خود علیه صادرات ترکیه را لغو کرده است و هیچ محدودیت گمرکی برای کالاهای ترکی در عربستان سعودی وجود ندارد. مصر نیز در پی فشارهای اقتصادی اخیر تلاش‌های تازه‌ای برای احیای روابط سیاسی در راستای بهره‌برداری اقتصادی داشته است. امیر قطر برای نخستین بار پس از تنش‌های سال ۲۰۱۷ راهی قاهره شد تا دوره‌ای تازه در روابط سیاسی دو کشور را شکل دهد. مصر همچنین با روسیه توافق کرد که دو کشور از ارزهای محلی خود در معاملات تجاری دوجانبه استفاده کنند. در اقدامی دیگر رسانه‌ها از سفر یک هیئت مصری متشکل از ۱۲ تاجر و اعضای فدراسیون صنایع مصر برای اولین بار پس از ۱۰ سال به اسرائیل خبر دادند. داده‌های تازه نشان می‌دهد واکنش شرکت‌های چینی به تحریم روسیه دوگانه بود. درحالی‌که فعالیت شرکت‌های مهم چینی اغلب تداوم یافته، شرکت‌های بزرگ نفتی چین و نیز بانک‌های بزرگ این کشور همکاری با روسیه را متوقف کرده یا کاهش داده‌اند و یا از طریق زیرمجموعه‌های خود در بازار روسیه فعالیت می‌کنند.

- **گزارش سی و ششم** استراتژی روسیه برای مقابله با تحریم‌های غرب را مورد واکاوی قرار داده است. مقامات گازپروم اعلام کردند صادرات از طریق خط لوله نورد استریم ۱ که گاز طبیعی روسیه از سال ۲۰۱۱ از طریق آن به آلمان صادر می‌شد، برای انجام کارهای تعمیر و نگهداری برنامه‌ریزی شده برای حدود ۱۰ روز متوقف شد. اروپا نگران است که روسیه گاز را به سلاح تبدیل کرده و تعلیق تحویل گاز فراتر از جدول زمانی ۱۰ روزه تمدید شود. انعقاد یک توافق تجاری کامل میان هند و بریتانیا و تلاش هند برای افزایش حضور در صنعت نفت روسیه از جمله تحرکات این قدرت نوظهور است. در تحولات منطقه‌ای، امارات عربی متحده، سومین موافقت‌نامه مشارکت جامع اقتصادی در یک سال اخیر را با اندونزی امضا کرد. پیش‌ازین، امارات متحده عربی با هند و اسرائیل قراردادهای مشابه امضا کرده بود. ترکیه چهارمین کشوری است که امارات امضای قرارداد مشابهی با آن را در دست مذاکره دارد. برآوردها نشان می‌دهد موافقت‌نامه‌های تجارت آزاد امارات با هند، اسرائیل و اندونزی در سال ۲۰۳۰ به افزایش ۲۶ درصدی تولید ناخالص داخلی این کشور منجر شود. در منطقه همچنین نشانه‌هایی از بهبود روابط ترکیه و اسرائیل وجود دارد. توافق حمل‌ونقل هوایی اسرائیل و ترکیه و بازگشایی دفتر اقتصادی و تجاری این کشور در ترکیه از آن جمله است. داده‌های تازه نشان می‌دهد برای اولین بار در بیش از سه دهه، آلمان کسری تجاری ماهانه خود را ثبت کرده است و بزرگ‌ترین اقتصاد اروپا به دلیل قطع زنجیره تأمین و قیمت‌های بی‌سابقه انرژی در پیامد جنگ اوکراین با دشواری‌های فزاینده‌ای مواجه شده است.

غلامحسین شافعی

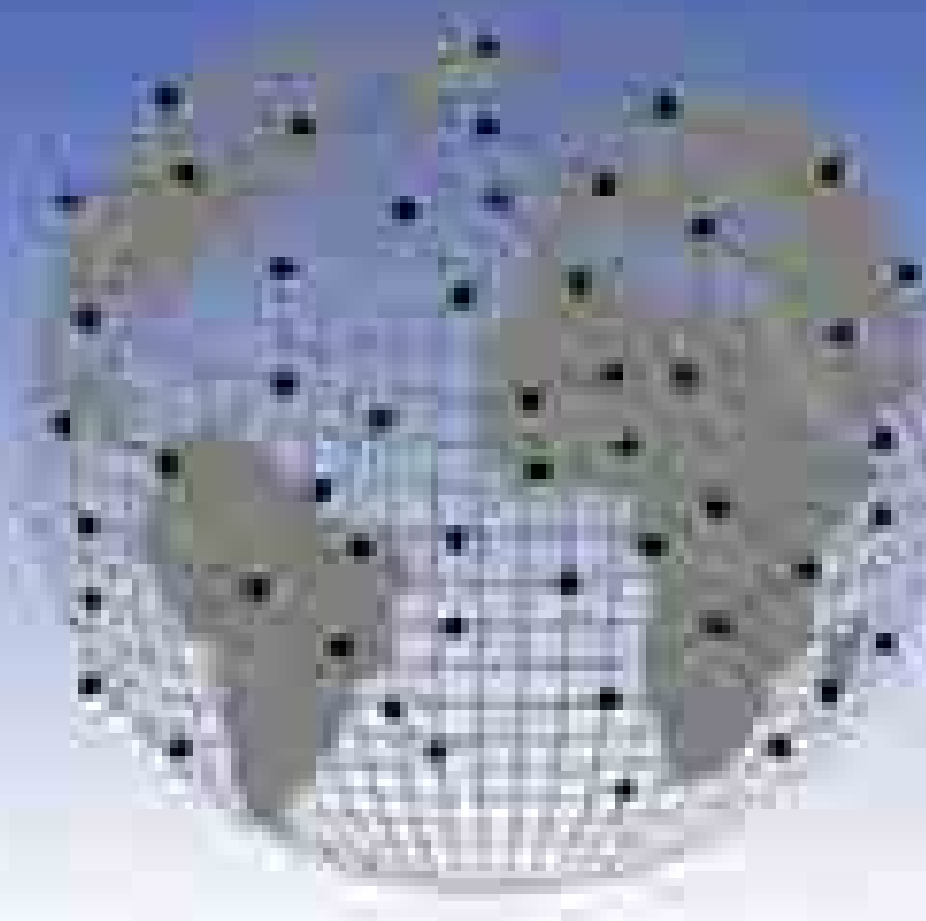

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش سی و چهارم)

در این شماره می‌خوانید:

- افتتاح دفتر اتاق بین‌المللی دبی در مکزیک با هدف ارتقای روابط تجاری و اقتصادی میان دو کشور
- بازگشت سازمان تجارت جهانی به قانون تجارت جهانی با توافقات صورت گرفته در اجلاس سالانه این سازمان: قاعده‌مند کردن ماهیگیری در جهان و لغو مالکیت معنوی واکسن کرونا
- در اجلاس اخیر بریکس اعلام شد: ایجاد یک ارز جهانی جدید بر اساس سبدی از ارزهای کشورهای عضو بریکس
- نفوذ ژئواکونومیک فزاینده چین در حیط خلوت آمریکا: بر اساس داده‌های تجاری سازمان ملل در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱ به استثنای مکزیک، چین در آمریکای لاتین از ایالات متحده پیشی گرفته است.

تیر ۱۴۰۱

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش سی و چهارم)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: تیر ۱۴۰۱

واژه‌های کلیدی: سازمان تجارت جهانی، سوئیفت بریکس، واردات موازی، فرودگاه گوادر، کریدور اقتصادی
چین - پاکستان، آمریکای لاتین، اتاق بین‌المللی دبی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	تحولات جهانی
۹	تحولات منطقه‌ای
۱۳	داده‌های تازه

مقدمه

ایران در اقتصاد سیاسی بین‌الملل موقعیتی دوگانه دارد. از یک‌سو ارتباطات بین‌المللی این کشور به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است. از دیگر سو کشور به‌صورت مضاعف از تحولات در محیط روانی و عملیاتی اقتصاد سیاسی بین‌الملل متأثر می‌شود. سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی"، با هدف بررسی رویدادهای با اهمیت از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران، در دو لایه جهانی و منطقه‌ای به رشته تحریر درآمده است. در این گزارش، گلچینی از تحولات اخیر در دو لایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

تحولات جهانی

• بازگشت سازمان تجارت جهانی به کانون تجارت جهانی؟

اجلاس سالانه سازمان تجارت جهانی با مشارکت وزرای بازرگانی ۱۰۰ کشور جهان برگزار شد. در این اجلاس که در آن پنج‌روز مذاکرات نفس‌گیر میان اعضا صورت گرفت، توافقات قابل توجهی حاصل شد. از آنجا که مکانیسم تصمیم‌گیری در سازمان تجارت جهانی، اجماعی است، مذاکرات به درازا می‌انجامد. در این اجلاس نیز مخالفت‌های هند با برخی بندهای توافقات مذاکرات را ۲ روز بیش از زمان تعیین شده، تداوم بخشید.

اهم توافقات صورت گرفته در اجلاس اخیر را به شرح ذیل می‌توان دسته‌بندی کرد:

۱- مهم‌ترین توافق صورت گرفته در این اجلاس قاعده‌مند کردن ماهیگیری در جهان است. این توافق دومین توافق مهم پس از تأسیس سازمان تجارت جهانی در سال ۱۹۹۵ محسوب می‌شود. سازمان تجارت جهانی از سال ۲۰۰۱، مذاکرات در این باره را به‌عنوان بخشی از "دور دوحه" آغاز کرد تا با پایان دادن به یارانه‌های مضر در این حوزه یا قاعده‌مند کردن آنها، زمینه را برای کاهش صید بی‌رویه ماهیان در پهنه جهانی ایجاد نماید. بر مبنای برآوردهای سازمان فائو، ذخایر ماهیان در پهنه جهانی از ۹۰ درصد در سال ۱۹۹۰ به ۶۶ درصد در سال ۲۰۱۷، کاهش یافته است. توسعه صیادی مدرن در دهه‌های اخیر باعث شده تا سالانه حدود ۸۶ میلیون تن از ذخایر آبزیان برداشت صورت گیرد که رقم بسیار بالایی است.

با نهایه شدن توافق در اجلاس اخیر، پرداخت یارانه‌ها به این صنعت کاهش می‌یابد. با کاهش یارانه‌ها و کاهش صید، بر مبنای برآوردها ذخایر ماهیان تا سال ۲۰۵۰ حدود ۱۲,۵ درصد افزایش خواهد یافت که رقم بزرگی محسوب می‌شود.

مهم‌ترین ارائه‌دهندگان یارانه در این حوزه، قدرت‌های تجاری جهان به‌ویژه اتحادیه اروپا و چین هستند. کشورهای توسعه‌یافته به همراه چین، بیشترین یارانه‌های مضر را به صنعت ماهیگیری تجاری اختصاص می‌دهند. اتحادیه اروپا، بزرگ‌ترین ناوگان ماهیگیری در اقیانوس هند را دارد و چین به‌عنوان یک رقیب سرسخت و به‌سرعت در حال رشد به‌صورت فزاینده‌ای ماهیگیری در آب‌های آزاد را افزایش می‌دهد و ذخایر را تهدید می‌کند. مجموع یارانه‌ای که به این بخش پرداخت می‌شود حدود ۳۵,۴ میلیارد دلار است. چین، اتحادیه اروپا، ایالات متحده، کره جنوبی و ژاپن بیشترین میزان یارانه را به این بخش پرداخت می‌کنند.

کشتی‌های بزرگ صیادی قدرت‌های تجاری در رقابتی نابرابر، صیادان کشورهای کوچک و در حال توسعه را تحت فشار قرار می‌دهند و یا صیادان سنتی در این کشورها را عملاً از چرخه رقابت

بیرون می‌رانند. این امر به‌ویژه در آفریقا جریان دارد و بسیاری از کشورهای آفریقایی از اینکه یارانه‌های گسترده کشورهای توسعه‌یافته و امکانات پیشرفته آنها سهم کشورهای در حال توسعه از این ذخایر را کاهش داده است، نگران‌اند.

از همین رو بسیاری از کشورهای در حال توسعه به‌ویژه هند این پیشنهاد را مطرح کردند که معافیت‌هایی برای کشورهای در حال توسعه در این زمینه در نظر گرفته شود تا این کشورها بتوانند به پرداخت یارانه به این صنعت ادامه دهند. در مورد گنجاندن این پیشنهاد هند در توافق نهایی هنوز اطلاعاتی در دسترس نیست. اما از آنجایی که هند به‌عنوان رهبر کشورهای در حال توسعه فقیر در این اجلاس به مهم‌ترین مانع توافق بدل شده بود، احتمالاً شرط‌های این کشور در توافق گنجانده شده است. بسیاری از کارشناسان نسبت به توانایی سازمان در شکل‌دهی به چنین توافقی ابراز تردید می‌کردند. با این توافق کلیدی می‌توان گفت که سازمان به موفقیتی در حفظ جایگاه خود در تجارت جهانی دست‌یافته است.

۲- دومین توافق معطوف به لغو حقوق مالکیت معنوی واکسن‌های تولید شده برای مقابله با کروناست. این موضوع حدود دو سال سازمان را درگیر کرده بود و نهایتاً توافقی بر سر لغو مالکیت معنوی واکسن صورت گرفت. البته برخی استدلال می‌کنند این توافق چندان اهمیتی ندارد زیرا این بیماری در اغلب نقاط جهان در حال فروکش است. افزون بر این، توافقی‌هایی در حوزه امنیت غذایی و امنیت تجارت دیجیتال نیز در این نشست صورت گرفت و برخی کارشناسان، این نشست و توافقی‌های مهم برآمده از آن را نشان از خروج سازمان تجارت جهانی از روند زوال و بازگشت آن به نقش کانونی در قاعده‌گذاری تجارت جهانی می‌دانند.

جدیدترین توافق یعنی توافق بر سر حفظ ذخایر ماهیگیری و قاعده‌مند کردن آن در شرایطی صورت می‌گیرد که ایران به‌عنوان کشوری که با این موضوع از نزدیک دست‌وپنجه نرم می‌کند و در سال‌های اخیر اختلافاتی جدی بر سر ماهیگیری شرکت‌های چینی در خلیج فارس بروز کرده، هیچ نقشی در تدوین قواعد نداشته است.

• روسیه به‌سوی اصلاحات ساختاری می‌رود؟

اجلاس سالانه مجمع اقتصادی بین‌المللی سن پترزبورگ هفته گذشته برگزار شد. بر خلاف سال‌های گذشته، در این اجلاس، شرکت‌های خارجی حضور کم‌رنگی داشتند. تحریم‌های گسترده علیه روسیه، بسیاری از شرکت‌ها را از حضور در بازار این کشور بازداشته است. در این اجلاس، رئیس بانک مرکزی روسیه اعلام کرد که تا میان‌مدت، شرایط اقتصادی این کشور رو به وخامت بیشتر خواهد رفت و برای مقابله با این شرایط، روسیه نیازمند انجام اصلاحات اقتصادی ساختاری

است به گونه‌ای که تکیه اقتصاد این کشور بر نفت و گاز کاهش یابد.

در صورتی که روسیه دست به اصلاحات ساختاری بزند، این سومین دوره اصلاحات اقتصادی در روسیه خواهد بود. نخستین دوره اصلاحات ساختاری در اقتصاد شوروی در دوره گورباچف بود که در فروپاشی این امپراتوری مؤثر واقع شد. دومین دوره اصلاحات ساختاری در اقتصاد روسیه در دوره یلتسین به شوک درمانی مشهور شد و اثرات فاجعه‌باری بر سطح رفاه و استانداردهای زندگی در این کشور برجای گذاشت. اکنون تحت فشارهای شدید تحریمی، روسیه در شرایطی از اصلاح ساختاری سخن به میان می‌آورد که زمینه‌های اندکی برای موفقیت وجود دارد. گذار از اقتصاد نفتی در چنین شرایطی برای روسیه پرچالش خواهد بود.

- فروشگاه‌های زنجیره‌ای هند در روسیه؟

ولادیمیر پوتین در سخنرانی اخیر خود در مجمع تجاری BRICS اعلام کرد که مذاکرات در مورد راه‌اندازی فروشگاه‌های زنجیره‌ای هند در روسیه در حال انجام است. در سال ۲۰۲۰، ارزش بازار خرده‌فروشی در هند ۸۰۰ میلیارد دلار برآورد شد و باتوجه به رشد سریع آن، انتظار می‌رود تا سال ۲۰۲۶ از ۱,۷ تریلیون دلار فراتر رود. هند دارای بسیاری از فروشگاه‌های زنجیره‌ای است و روسیه می‌کوشد آنها را جایگزین فروشگاه‌های غربی نماید.

- روسیه در پی سبد ارزی و سوئیفت بریکس

رئیس‌جمهور روسیه در اجلاس اخیر تجاری بریکس، اعلام کرد که کشورهای بریکس - برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی - در حال ایجاد یک ارز جهانی جدید بر اساس سبدی از ارزهای کشورهای عضو هستند. به گفته رئیس‌جمهور روسیه، کشورهای عضو همچنین در حال توسعه مکانیسم‌های جایگزین قابل اعتماد برای پرداخت‌های بین‌المللی هستند.

رئیس‌جمهور روسیه همچنین اعلام کرد که بانک‌های کشورهای بریکس می‌توانند آزادانه به سیستم انتقال پیام‌های مالی (SPFS)، جایگزین روسی سوئیفت متصل شوند. روسیه مدعی است SPFS عملکردی مشابه سوئیفت دارد و امکان انتقال پیام‌ها را بین مؤسسات مالی در قالب یکسان می‌دهد. این بانک توسط بانک روسیه به عنوان جایگزینی برای سوئیفت در سال ۲۰۱۴ ایجاد شد. پوتین با بیان اینکه سامانه روسیه برای ارسال پیام‌های مالی برای اتصال بانک‌های پنج کشور باز است، افزود: جغرافیای استفاده از سامانه پرداخت روسیه موسوم به Mir در حال گسترش است. تلاش‌های روسیه در این زمینه در حالی صورت می‌گیرد که سایر اعضا و به‌ویژه چین نگاه محتاطانه‌ای به این موضوع دارند.

- تصمیم جدید روسیه در زمینه واردات

اخیراً دوماً دولتی روسیه قانونی را تصویب کرد که واردات موازی به این کشور را قانونی می‌کند. این قانون از شرکت‌های روسی که کالاها را بدون اجازه صاحب حق وارد می‌کنند در برابر مسئولیت‌های احتمالی مدنی، اداری و کیفری محافظت می‌کند. به گفته کمیته سیاست اقتصادی دوماً دولتی، این اقدام منافع مصرف‌کنندگان روس را تضمین می‌کند. همچنین به توسعه اقتصاد این کشور در بحبوحه تحریم‌های غرب کمک خواهد کرد.

در ماه مارس ۲۰۲۲، دولت روسیه به خرده‌فروشان اجازه داد تا محصولات را بدون اجازه مالک علامت تجاری از خارج وارد کنند. این تصمیم پس از آن اتخاذ شد که بسیاری از برندهای جهانی، فروش یا صادرات خود را به دلیل فشار دولت‌های غربی برای تبعیت از تحریم‌ها، متوقف کردند.

تحولات منطقه‌ای

- آغاز مذاکرات تجارت آزاد بریتانیا و شورای همکاری خلیج فارس

دولت بریتانیا از آغاز مذاکرات تجارت آزاد میان بریتانیا و شورای همکاری خلیج فارس خبر داد. دور نخست این مذاکرات در ریاض برگزار شد. در سال ۲۰۲۱ کل تجارت بین بریتانیا و شورای همکاری خلیج فارس ۳۳,۱ میلیارد پوند (۴۰,۳۵ میلیارد دلار) بود که از این میان ۱۱ میلیارد پوند از آن تجارت با عربستان سعودی بود.

بریتانیا شورای همکاری را بازاری مهم برای شرکت‌های بریتانیایی می‌داند. بیش از ۱۰ هزار شرکت کوچک و متوسط بریتانیایی به این کشورها صادرات دارند. این چهارمین مجموعه مذاکرات توافقنامه تجارت آزاد است که بریتانیا در سال جاری میلادی پس از هند، کانادا و مکزیک آغاز کرده است. بریتانیا امیدوار است قراردادهای جدید جایگزین عضویت آن در اتحادیه اروپا شود.

توافق با شورای همکاری خلیج فارس می‌تواند تعرفه‌های صادرات مواد غذایی و نوشیدنی بریتانیا به این منطقه را کاهش دهد یا حذف کند و همچنین به نفع خدمات مالی باشد. افزون بر این تولید نفت و گاز و زنجیره تأمین این بخش در این مذاکرات قرار می‌گیرد که فرصت‌های مهمی برای شرکت‌های بریتانیایی پدید می‌آورد. شورای همکاری خلیج فارس، هفتمین بازار بزرگ صادراتی بریتانیا است. این کشور در پرتو توافق تجارت آزاد جدید، پتانسیل رشد تجارت با این منطقه را تا ۱۶ درصد دارد که حداقل ۱,۶ میلیارد پوند در سال به حجم اقتصاد بریتانیا می‌افزاید.

• احداث دومین فرودگاه بزرگ پاکستان در گوادر

منابع چینی از پیشرفت ۴۰ درصدی در پروژه احداث دومین فرودگاه بزرگ پاکستان در گوادر خبر دادند. این فرودگاه با سرمایه‌گذاری ۲۳۰ میلیون دلاری چین و توسط شرکت‌های چینی در زمینی به مساحت ۱۸ کیلومترمربع احداث می‌شود. این فرودگاه در سپتامبر ۲۰۲۳ افتتاح خواهد شد. احداث این فرودگاه در گوادر، شکاف آن در زیرساخت‌های لجستیک با چابهار را افزون‌تر می‌کند. سرمایه‌گذاری ۲۳۰ میلیون دلاری چین در این فرودگاه در حالی صورت می‌گیرد که مجموع سرمایه‌گذاری خارجی در چابهار در ۲۰ سال گذشته بسیار اندک بوده است. با این روند در سال ۲۰۳۰ آیا چابهار نه در قیاس با بنادر امارات یا عربستان و عمان بلکه در قیاس با گوادر حرفی برای گفتن خواهد داشت؟

• دعوت پاکستان از ترکیه برای سرمایه‌گذاری در کریدور اقتصادی چین - پاکستان

دولت پاکستان از ترکیه دعوت کرده است تا در مناطق ویژه اقتصادی (SEZ) که در قالب کریدور اقتصادی چین و پاکستان (CPEC) ساخته می‌شود، سرمایه‌گذاری کند. پاکستان از فعالان اقتصادی ترکیه دعوت کرد تا فرصت‌های سرمایه‌گذاری در پاکستان را در بخش‌های مختلف بررسی کنند. دولت پاکستان تأکید دارد که به دلیل موقعیت استراتژیک پاکستان، این کشور دسترسی به سه قاره و ۶۸ کشور را در قالب ابتکار کمربند و راه فراهم می‌کند.

• توجه امارات به بازارهای آمریکای لاتین

اتاق بین‌المللی دبی دفتر خود در آمریکای لاتین را افتتاح کرد. این دفتر در مکزیک و با هدف ارتقای روابط تجاری و اقتصادی میان مکزیک و امارات عربی متحده افتتاح شده است. پیش‌ازاین، دولت امارات عربی متحده با مکزیک به توافق‌های مهمی برای دسترسی روان‌تر و آسان‌تر مکزیکی‌ها به امارات عربی متحده با لغو ویزا و معافیت‌های اقتصادی دست‌یافته بود. امارات عربی متحده می‌کوشد خود را به‌عنوان هاب دسترسی کشورهای آمریکای لاتین به اقتصاد خاورمیانه و مهم‌ترین صادرکننده به این منطقه بدل نماید. دفتر بین‌المللی اتاق بین‌الملل دبی تا کنون ۴ دفتر در آمریکای لاتین تأسیس کرده است. در قالب استراتژی اتاق بین‌الملل دبی، این اتاق می‌کوشد در سه سال آینده ۵۰ شرکت چندملیتی را برای حضور در دبی و قراردادن آن ذیل فعالیت‌های منطقه‌ای اقناع نمایند.

از طرف دیگر اتاق بین‌الملل دبی، گسترش فعالیت‌های شرکت‌های بازرگانی اماراتی در بازارهای اولویت‌دار این کشور را در سه سال آینده در قالب این استراتژی مورد حمایت قرار خواهد داد.

امارات عربی متحده در استراتژی جدید تجاری خود بر بازارهای دوردست متمرکز شده است و می‌خواهند نفوذ اقتصادی خود را فراتر از خاورمیانه و از بازارهای پیرامونی به بازارهای دوردست نیز گسترش دهد.

- امارات پیشرو در حوزه انرژی‌های پاک و تغییرات اقلیمی

محمد بن زاید رئیس امارات عربی متحده در اجلاس اخیر کشورهای پیشرو در زمینه تغییرات اقلیمی اعلام کرد که ابوظبی می‌کوشد تا رهبری کشورهای منطقه در پیشبرد استراتژی کربن‌زدایی و حفاظت از محیط‌زیست را در دست گیرد. او با اشاره به این نکته که امارات عربی متحده نخستین کشور منطقه است که پیمان پاریس را امضا کرد و نخستین کشوری است که چشم‌انداز کربن صفر را ترسیم کرده است، از گام‌های جدید این کشور در این مسیر سخن گفت. رئیس امارات عربی متحده اعلام کرد که این کشور ۵۰ میلیارد دلار در ۴۰ کشور جهان در حوزه انرژی‌های پاک سرمایه‌گذاری کرده است و در نظر دارد ۵۰ میلیارد دلار دیگر نیز طی یک دهه آینده در این حوزه سرمایه‌گذاری نماید. امارات عربی متحده بزرگ‌ترین بهره‌بردار از انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای در منطقه خاورمیانه محسوب می‌شود. علاوه بر این، سه نیروگاه از بزرگ‌ترین نیروگاه‌های خورشیدی جهان نیز در این کشور وارد فاز اجرایی شده‌اند.

- مصر در پی تهاتر گندم با کودهای شیمیایی

دولت مصر به هند پیشنهاد داده است در ازای واردات ۵۰۰ هزار تن گندم از این کشور، کود شیمیایی در اختیار آن‌ها قرار دهد. هند یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان گندم به شمار می‌آید، اما از بیم ناامنی فزاینده غذایی، صادرات گندم را متوقف کرده است. مقامات مصری نسبت به نتیجه‌بخش بودن این پیشنهاد اظهار امیدواری کردند.

مصر در صورت دریافت ۵۰۰ هزار تن گندم از هند، ذخیره گندم خود را تا پایان سال ۲۰۲۲ تثبیت می‌نماید. این کشور همچنین از بانک جهانی درخواست وام ۵۰۰ میلیون دلاری برای تأمین مالی واردات گندم کرده است. همچنین در چارچوب چشم‌انداز مشترک اقتصادی با امارات و اردن برای کشت غلات در اردن با حمایت مالی امارات عربی متحده اعلام آمادگی کرده است. در این همکاری سه‌جانبه قرار است غلات در بخشی از زمین‌های کشاورزی اردن با حمایت مالی امارات عربی متحده و ارائه کودهای شیمیایی توسط مصر کشت شود تا اندکی در افزایش امنیت غذایی سه کشور مؤثر باشد.

• توجه عربستان به قبرس

وزیر امور خارجه عربستان سعودی اخیراً از قبرس دیدار کرد. در این سفر دو طرف در مورد شکل‌دهی به شورای کسب‌وکار به توافق رسیدند. هدف از تشکیل شورا ارتقای روابط تجاری دو طرف عنوان شده است. فراتر از تجارت، عربستان سعودی از تمرکز فزاینده بر قبرس، هدف کلیدی‌تری را دنبال می‌کند و آن اهرم سازی در برابر ترکیه است. عربستان سعودی در اختلافات گازی قبرس و ترکیه جانب قبرس را گرفته است. علی‌رغم بروز نشانه‌های اولیه از بهبود روابط ترکیه و عربستان، ریاض همچنان می‌کوشد تا اهرم‌های خود را در برابر ترکیه حفظ نماید.

• توجه عربستان به فرصت‌های سرمایه‌گذاری در پاکستان

اخیراً هیئتی عالی‌رتبه از مقامات تجاری عربستان و فعالان اقتصادی این کشور راهی پاکستان شدند تا زمینه‌های سرمایه‌گذاری در این کشور را ارزیابی نمایند. فعالان اقتصادی در بخش‌های ساخت‌وساز، زیرساخت‌ها، انرژی، گردشگری و داروسازی، اعضای هیئت سعودی را تشکیل می‌دادند. مقامات پاکستانی در این دیدارها تاکید کردند که پاکستان ظرفیت‌های متنوعی برای افزایش صادرات برنج، میوه و سبزیجات، گوشت حلال، انبه، مواد دارویی و انواع سنگ مرمر و گرانیات به عربستان سعودی دارد.

ذکر این نکته لازم است که ۲۰ درصد نیروی کار در عربستان سعودی از پاکستان است و این کشور می‌کوشد نیروی کار آموزش‌دیده بیشتری را راهی عربستان نماید. در سال ۲۰۲۱، واردات پاکستان از عربستان سعودی ۳,۷۸ میلیارد دلار بود، درحالی‌که صادرات آن به عربستان سعودی حدود ۴۰۴ میلیون دلار بود.

• افتتاح مسیر جدید تجاری میان عراق و عربستان

خبرگزاری رسمی عربستان اعلام کرد بندر خشک عرعر به‌عنوان زیرساخت جدید توسعه تجارت میان عربستان و عراق، وارد فاز اجرایی شد. گذرگاه مرزی بین عراق و عربستان سعودی اخیراً به‌عنوان یک دروازه اقتصادی و لجستیکی منطقه‌ای، توسعه یافته است. به‌علاوه خدمات ترخیص کالا از گمرک این بندر ارتقا یافته است. این بندر همچنین هرساله به زائران عراقی که از عربستان سعودی بازدید می‌کنند، خدمات می‌دهد.

کالاهای صادراتی عربستان به عراق شامل آلومینیوم، محصولات آلومینیومی، لوازم برقی، غلات، آرد، لبنیات، تخم‌مرغ و فراورده‌های دامی است. صادرات عراق به عربستان عمدتاً مس، محصولات مسی، رزین، محصولات گیاهی و شکر است. در وضعیت کنونی حجم تجارت دو کشور چندان

قابل توجه نیست اما عربستان امیدوار است با توسعه زیرساخت‌ها زمینه را برای گسترش روابط تجاری با عراق، فراهم آورد.

داده‌های تازه

• موقعیت بریکس در اقتصاد جهانی

بریکس نماد قدرت‌های در حال ظهور در اقتصاد سیاسی بین‌الملل محسوب می‌شود. این گروه ۴۲ درصد جمعیت، ۳۰ درصد سرزمین‌ها، ۲۶ درصد تولید ناخالص داخلی و ۲۰ درصد تجارت کالایی جهان را در اختیار دارد. بریکس اخیراً در پی افزایش تعداد اعضا برآمده است. پیگیری عضویت ایران در این نهاد را می‌توان به‌عنوان یکی از اولویت‌های دیپلماسی اقتصادی ایران برشمرد.

شکل ۱- موقعیت بریکس در اقتصاد جهانی

• نفوذ ژئواکونومیک فزاینده چین در حیطه خلوت آمریکا

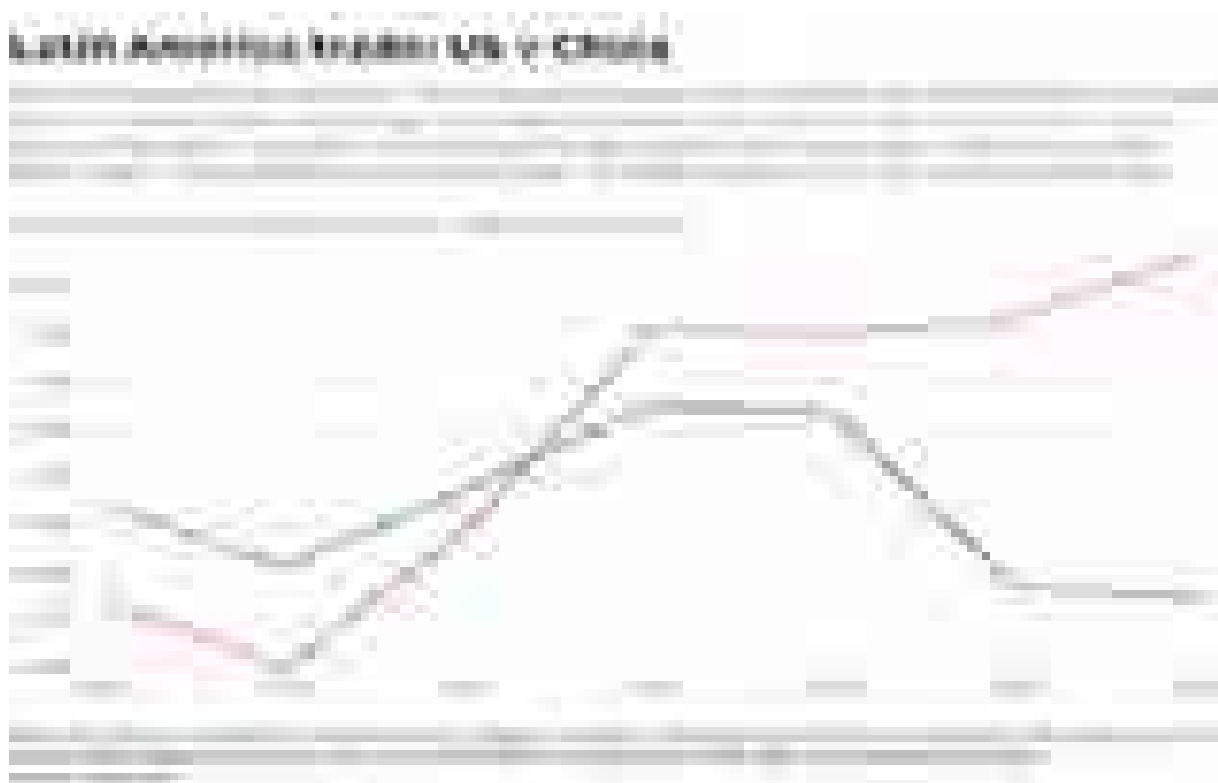
داده‌های تازه نشان می‌دهد که چین از زمان روی کار آمدن جو بایدن، شکاف تجاری خود را با

ایالات متحده در بخش‌های بزرگی از آمریکای لاتین افزایش داده است. تحلیل رویترز از داده‌های تجاری سازمان ملل در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱ نشان می‌دهد که به‌استثنای مکزیک، شریک تجاری اصلی ایالات متحده، چین در آمریکای لاتین از ایالات متحده پیشی گرفته و در سال گذشته این شکاف را افزایش داده است. این روند، نشان می‌دهد که چگونه ایالات متحده در منطقه‌ای که مدت‌ها حیاط‌خلوت آن تلقی می‌شد، جایگاه خود را از دست داده است.

از زمان روی کار آمدن بایدن در ژانویه ۲۰۲۱ و تعهد او برای احیای نقش واشنگتن به‌عنوان یک رهبر جهانی، تمرکز بر آمریکای لاتین افزایش یافته است. بر اساس آخرین داده‌های موجود، مجموع جریان تجارت - واردات و صادرات - بین آمریکای لاتین و چین در سال گذشته به‌استثنای مکزیک به ۲۴۷ میلیارد دلار رسید که بسیار بالاتر از ۱۷۴ میلیارد دلار با ایالات متحده است.

نمودار ۱- شکاف فزاینده در موقعیت تجاری چین و آمریکا در آمریکای لاتین (به‌استثنای مکزیک)

نمودار ۲- چین شریک اول تجاری اغلب کشورهای آمریکای لاتین است (رنگ قرمز نماد برتری چین و رنگ آبی نماد برتری آمریکا)

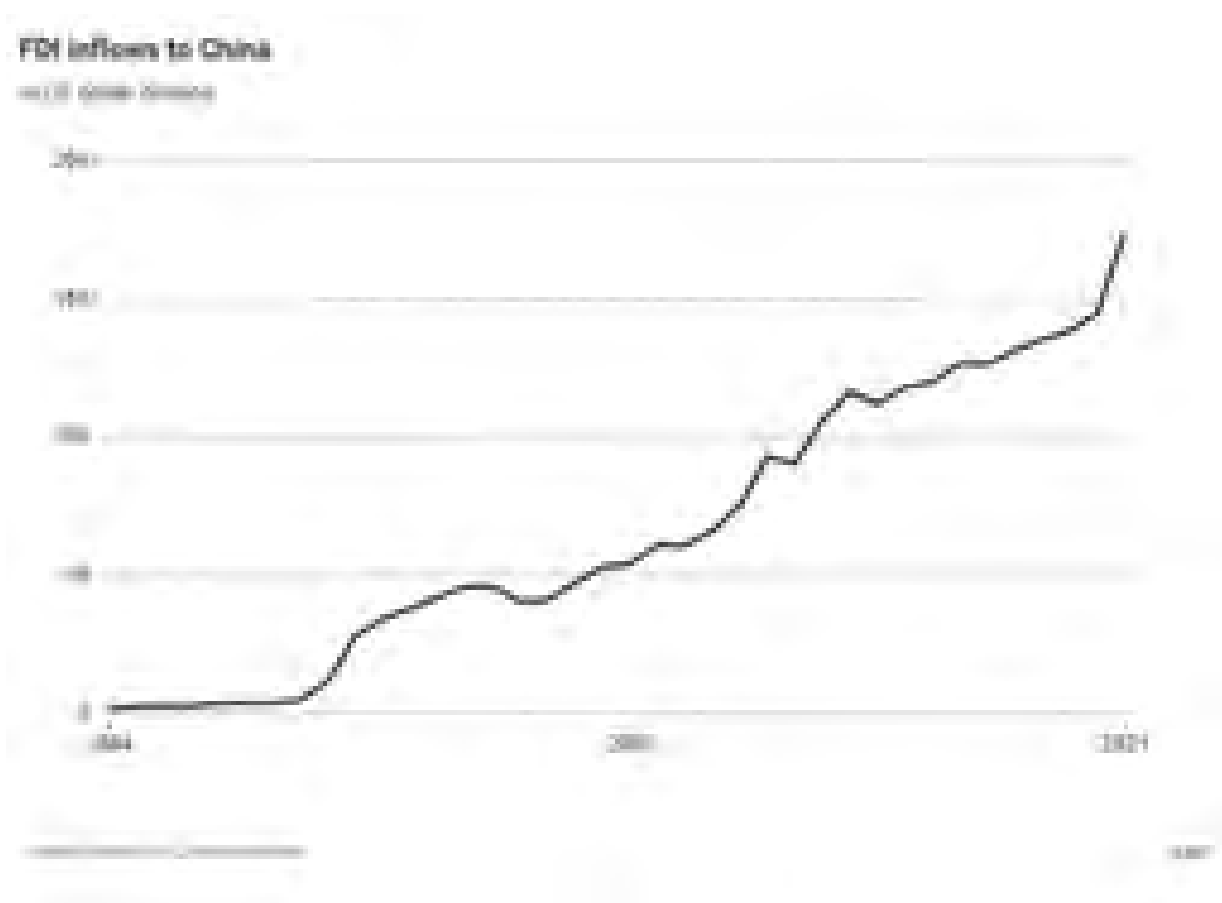

- چین همچنان کانون جذب سرمایه خارجی است

آمارهای جدید دولت چین نشان می‌دهد که این کشور همچنان کانون جذب سرمایه خارجی است. بر مبنای این آمارها در ۴ ماه نخست سال ۲۰۲۲ میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در این کشور ۲۶ درصد نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۲۱ افزایش یافته است. هنگ کنگ و تایوان، مهم‌ترین سرمایه‌گذاران خارجی در چین محسوب می‌شوند.

نمودار ۳- روند رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در چین ۲۰۲۱-۱۹۸۴

جدول ۱- میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در چین طی سال‌های ۱۹۸۴ تا ۲۰۲۱

FDI inflows into China (1984 - 2021)	
Year	US\$ billions
1984	1.43
1985	1.96
1986	2.24
1987	2.31
1988	3.19
1989	3.39
1990	3.49
1991	4.37
1992	11.01
1993	27.52
1994	33.77
1995	37.52
1996	41.73
1997	45.26
1998	45.46
1999	40.32
2000	40.72
2001	46.88
2002	52.74
2003	53.51
2004	60.63
2005	60.33
2006	65.82
2007	74.77
2008	92.40
2009	90.03
2010	105.74
2011	116.01
2012	111.72
2013	117.59
2014	119.56
2015	126.27
2016	126
2017	131.04
2018	134.97
2019	138.13
2020	144.37
2021	173.5

Sourced: Ministry of Commerce/Wind

• بحران فزاینده آب در سرزمین نیل

دولت مصر اعلام کرد برای مدیریت کم‌آبی تشدید شونده در این کشور نمک‌زدایی از آب دریا را افزایش می‌دهد. مصر به جغرافیایی که یکی از مهم‌ترین رودهای جهان از آن می‌گذرد، مشهور است. اما این کشور در پیامد تغییرات اقلیمی و اختلاف آبی با همسایگان به طور فزاینده‌ای دچار بحران آب می‌شود. این کشور وابستگی ۹۷ درصدی به رود نیل دارد. در پیامد خشکسالی فزاینده و سدسازی گسترده اتیوپی بر سرچشمه‌های نیل، دریافتی آب مصر از این رود حدود ۵۰ درصد کاهش یافته است. از همین رو مصر بر تلاش‌های خود برای نمک‌زدایی از آب دریا و استفاده از آن به عنوان آب شرب افزوده است.

در شرایط کنونی حدود ۸۲ واحد آب‌شیرین‌کن در مصر فعالیت می‌کند که در برنامه دولت مصر تا سال ۲۰۳۰، ۱۴ واحد دیگر به این تعداد اضافه خواهد شد. دولت مصر امیدوار است با استفاده از این ظرفیت، پیامدهای خشکسالی را حداقل در حوزه آب شرب کاهش دهد. مصر یکی از نمادهای مهم تأثیرات ویرانگر تغییرات آب‌وهوایی بر کشورهای خاورمیانه است.

• حضور عربستان در بازار برق عراق

دولت عربستان طرح اتصال شبکه برق این کشور به عراق را تصویب کرد. این طرح در دو سال گذشته مورد مذاکره طرفین بود. با تصویب این طرح، عملیات اجرایی آن به‌زودی آغاز خواهد شد. عراق در تلاش است تا زیرساخت‌های برق خود را به کشورهای همسایه متصل و با واردات از آنان ثبات در شبکه برق خود را افزایش دهد و درعین حال به یکی از آنها وابسته نشود. عراق از سال ۲۰۱۹ کوشش برای اتصال شبکه برق به کویت، اردن و ترکیه را نیز در دستور کار قرار داده است. عراق انتظار دارد در فاز نخست ۴ هزار مگاوات برق از همسایگان تأمین نماید.

• شرکت‌های چینی سرمایه‌گذاری در روسیه را کاهش داده‌اند

آمارهای جدید که رسانه‌های چینی منتشر کرده‌اند نشان از کاهش قابل توجه تعاملات اقتصادی چین و روسیه در پیامد جنگ اوکراین دارد. بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت، مهم‌ترین بانک چین محور در اقتصاد جهانی و نیز بانک چین، از مهم‌ترین بانک‌های چین که دولت سهم اصلی را در آن دارد، دسترسی روسیه را به بازار سرمایه مسدود کرده‌اند. شرکت هواوی مهم‌ترین شریک چینی روسیه در عرصه ارتباطات، تعداد کارمندان خود در این کشور را کاهش داده و سفارش‌های جدید از روسیه نمی‌پذیرد. شرکت سینوپک مذاکرات با طرف روسی برای احداث مجتمع شیمیایی به ارزش ۵۰۰ میلیون دلار را متوقف کرده است. ۵ شرکت بزرگ چینی نیز همکاری با روسیه در پروژه‌های

الان جی در ساخالین را از پایان ماه می متوقف کرده‌اند.

افزون بر این، تحریم راه‌آهن روسیه باعث شده تا مسیر ترانزیتی چین - قزاقستان - روسیه - اروپا که با حمایت‌های وسیع مالی و فنی چین در سال‌های اخیر به نماد مسیرهای خشکی راه ابریشم بدل شده بود عملاً متوقف گردد و دادوستدی از طریق آن صورت نگیرد. این رخداد ضربه مهمی بر طرح ابریشم چین و روابط تجاری این کشور با اروپا بود.

به نظر می‌رسد که جنگ اوکراین علی‌رغم افزایش قابل توجه تجارت میان چین و روسیه به سرمایه‌گذاری این کشور در روسیه و نیز به طرح ابریشم آن ضربات جدی وارد کرده است. در صورت اعمال تحریم‌های ثانویه علیه روسیه، آسیب به شرکت‌های چینی فعال در روسیه افزایش خواهد یافت.

• سودان انبار غله جهان عرب می‌شود؟

وزیر تجارت سودان اخیراً از کشورهای عربی خواسته تا با سرمایه‌گذاری در این کشور زمینه را برای تضمین امنیت غذایی جهان عرب فراهم آورند و وابستگی این کشورها به اوکراین و روسیه را کاهش دهد. او تأکید کرده است که سودان پتانسیل‌های بسیار بالایی برای پاسخگویی به نیازهای غذایی جهان عرب دارد.

سودان ۴۰ درصد زمین‌های قابل کشت جهان عرب را در اختیار دارد. حقه آن از رود نیل بالغ بر هشتاد و پنج میلیارد مترمکعب است و دامپروری در این کشور گسترده است. از همین رو در دهه ۱۹۶۰، سودان در کنار استرالیا و کانادا به‌عنوان سه کشور کلیدی برای تأمین امنیت غذایی جهان مورد توجه قرار گرفته بودند.

اما با درگرفتن جنگ داخلی و از هم گسستن ساختار اقتصادی این کشور، پتانسیل‌های آن بالفعل نشد. با وجود پتانسیل‌های بسیار بالای کشاورزی سودان، از هم‌گسیختگی زیرساخت‌های سیاسی و اقتصادی آن، زمینه را برای اقبال سرمایه‌گذاران به این کشور تضعیف کرده است. افزون بر این آینده سیاسی این کشور چندان قابل پیش‌بینی نیست. با وجود این، کشورهای عربی به‌شدت به دنبال راه‌های جایگزین برای تأمین امنیت غذایی خود هستند تا وابستگی به اوکراین و روسیه را کاهش دهند. از این رو ممکن است سودان یکی از گزینه‌های جهان عرب باشد.

• بانک توسعه اسلامی برخی پروژه‌های استراتژیک عراق را تأمین مالی می‌کند.

بانک توسعه اسلامی (ISDB) از آمادگی خود برای تأمین مالی پروژه‌های استراتژیک در عراق و توسعه منابع انسانی بانک مرکزی عراق و وزارت دارایی این کشور خبر داد. این بیانیه در اجلاس

اخیر این بانک در مصر منتشر شد. عراق می‌کوشد با بهره‌گیری از حمایت‌های مالی و فنی نهادهای بین‌المللی، زیرساخت‌های توسعه‌ای خود را روزآمد نماید.

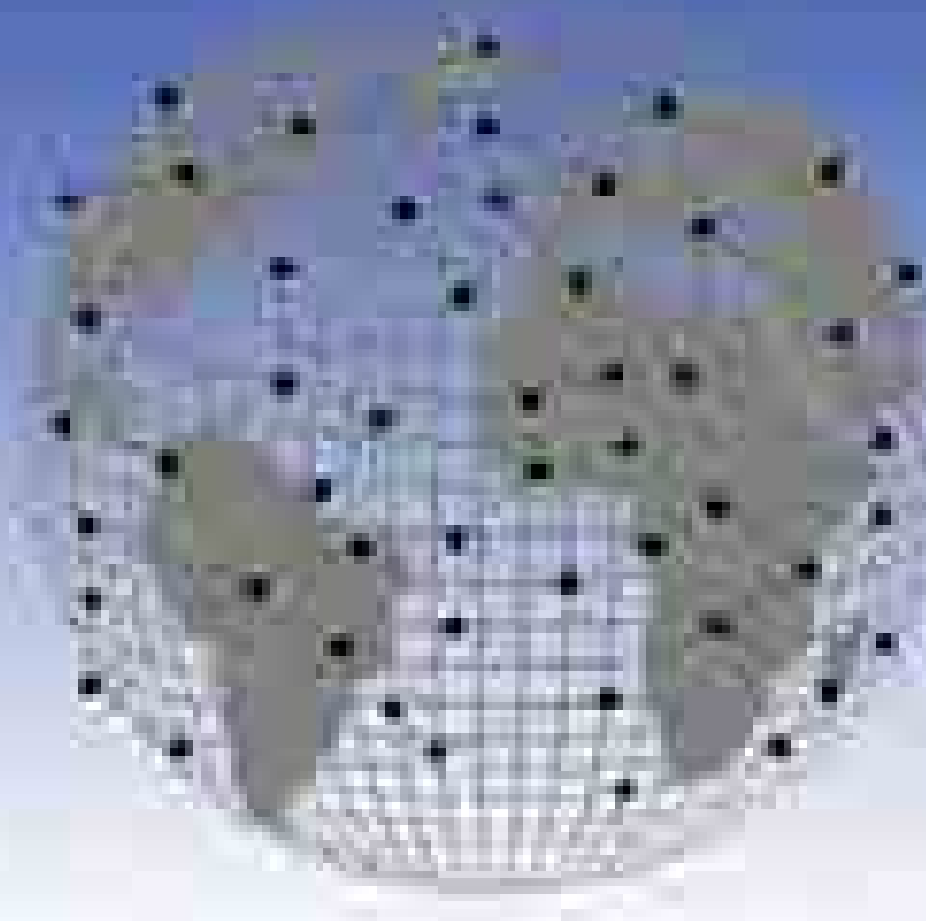

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش سی‌وپنجم)

در این شماره می‌خوانید:

- استراتژی کلان گروه ۷ برای رقابت با چین: سرمایه‌گذاری ۶۰۰ میلیارد دلاری در زیرساخت‌های کشورهای در حال توسعه
- واکنش شرکت‌های خارجی چین به تحریم‌های روسیه: تداوم فعالیت اغلب شرکت‌های مهم چینی و توقف یا کاهش فعالیت شرکت‌های بزرگ نفتی و بانک‌های بزرگ
- اعلام پایان تحریم‌های غیررسمی عربستان علیه صادرات ترکیه در پایان سفر منطقه‌ای ولیعهد عربستان به ترکیه
- آمریکا جذاب‌ترین مقصد سرمایه‌گذاران مستقیم خارجی در سال ۲۰۲۱ در دنیا: در محیط همسایگی ایران، اسرائیل در جایگاه ۱۲ و امارات در رده نوزدهم

تیر ۱۴۰۱

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش سی و پنجم)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: تیر ۱۴۰۱

واژه‌های کلیدی: گروه ۷، ابتکار کمربند و راه، سیاست منطقه‌ای عربستان، شورای هماهنگی عربستان و ترکیه، زغال سنگ، کریدور ترنس افغان، تحریم روسیه

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	تحولات جهانی
۸	تحولات منطقه‌ای
۱۴	داده‌های تازه

مقدمه

ایران در اقتصاد سیاسی بین‌الملل موقعیتی دوگانه دارد. از یک سو ارتباطات بین‌المللی این کشور به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است و از دیگر سو کشور به صورت مضاعف از تحولات در محیط روانی و عملیاتی اقتصاد سیاسی بین‌الملل متأثر می‌شود. سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی"، باهدف بررسی رویدادهای بااهمیت از منظر تأثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران، در دولایه جهانی و منطقه‌ای به رشته تحریر درآمده است. در این گزارش، گلچینی از تحولات اخیر در دولایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

تحولات جهانی

سرمایه‌گذاری ۶۰۰ میلیارد دلاری گروه ۷ برای رقابت با ابتکار کمربند و راه چین

اجلاس اخیر سران گروه ۷ که در آلمان برگزار شد با تصمیماتی تازه در پیشبرد رقابت اقتصادی و سیاسی با چین و روسیه همراه بود. در این اجلاس سران گروه ۷ بر سر استراتژی کلان رقابت ژئواکونومیک با چین به توافق دست یافتند و وعده سرمایه‌گذاری ۶۰۰ میلیارد دلاری در زیرساخت‌های کشورهای در حال توسعه دادند. این توافق در قالب راهبرد کلان موسم به "مشارکت در توسعه زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری در پهنه جهانی" اجرایی خواهد شد. در چارچوب این طرح، بایدن اعلام کرد که ایالات متحده ۲۰۰ میلیارد دلار در قالب کمک‌های مالی، بودجه فدرال و سرمایه‌گذاری خصوصی را طی پنج سال برای حمایت از پروژه‌هایی در کشورهای با درآمد کم و متوسط که به مقابله با تغییرات آب‌وهوایی و همچنین بهبود سلامت جهانی، برابری جنسیتی و زیرساخت‌های دیجیتال کمک می‌کند، بسیج خواهد کرد.

رئیس کمیسیون اروپا نیز اعلام کرد که اروپا ۳۰۰ میلیارد یورو (۳۱۷,۲۸ میلیارد دلار) را برای این ابتکار در مدت مشابه بسیج خواهد کرد تا جایگزینی پایدار برای طرح کمربند و جاده چین ایجاد کند. رهبران ایتالیا، کانادا و ژاپن نیز در مورد برنامه‌های خود نکاتی را بیان کردند. امانوئل ماکرون، رئیس‌جمهور فرانسه و بوریس جانسون، نخست‌وزیر بریتانیا، وعده‌های چندانی ارائه ندادند اما بر حمایت از کوشش‌های گروه ۷ تأکید کردند.

در جریان این اجلاس، بایدن چندین پروژه شاخص از جمله پروژه ۲ میلیارد دلاری توسعه انرژی خورشیدی در آنگولا با حمایت وزارت بازرگانی، بانک صادرات و واردات ایالات متحده، شرکت آمریکایی AfricaGlobal Schaffer و توسعه‌دهنده پروژه ایالات متحده Sun Africa را برجسته کرد. افزون بر این او اشاره کرد که واشنگتن به همراه سایر اعضای گروه ۷ و اتحادیه اروپا ۳,۳ میلیون دلار کمک فنی به انستیتو پاستور داکار در سنگال ارائه خواهد کرد تا یک مرکز تولید واکسن در مقیاس صنعتی در آن کشور احداث شود. آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده (USAID) همچنین تا سقف ۵۰ میلیون دلار را طی پنج سال به صندوق مراقبت از کودکان بانک جهانی اختصاص خواهد داد. بایدن وعده داد که صدها میلیارد دلار می‌تواند از بانک‌های توسعه چندجانبه، مؤسسات مالی توسعه، صندوق‌های ثروت دولتی و سایر منابع برای پیشبرد این طرح تأمین شود.

رقم ذکر شده از سوی رئیس کمیسیون اروپا پیش‌ازاین در قالب ابتکاری تحت عنوان دروازه جهانی از سوی اتحادیه اروپا اعلام شده بود. در قالب این ابتکار اتحادیه اروپا در پی سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و ایجاد زیرساخت‌هایی با استانداردهای بالا، اتصال کالاها، مردم و خدمات در

سراسر جهان به یکدیگر است. به دیگر سخن اتحادیه اروپا می‌کوشد به دروازه اتصال کالاها، افراد و خدمات در سراسر جهان بدل شود. آفریقا و آمریکای لاتین که بیش از سایر مناطق موردتوجه ابتکار کمربند راه چین قرار دارند در کانون توجه ابتکار دروازه جهانی اتحادیه اروپا نیز قرار گرفته‌اند.

در قالب این طرح، کمیسیون اروپا به نهادهای ذی‌ربط در این اتحادیه تا پایان ۲۰۲۲ فرصت داده تا پروژه‌های دارای تأثیرات کلیدی در نقاط مختلف جهان به‌ویژه در آفریقا و آمریکای لاتین را مشخص نمایند و زمینه را برای سرمایه‌گذاری اتحادیه فراهم آورد. رئیس کمیسیون اروپا تأکید کرده است که سرمایه‌گذاری در این پروژه‌ها هوشمندانه خواهد بود. به بیان او "اتحادیه اروپا بر احداث جاده‌ای که معدن مس شرکت چینی را به مجتمع فراوری چینی متصل کند، سرمایه‌گذاری نخواهد کرد." کنایه‌ای از اینکه سرمایه‌گذاری‌ها در راستای ایجاد فرصت‌های ناخواسته برای شرکت‌های چینی نخواهند بود. افزون بر این او تأکید کرده است که این سرمایه‌گذاری‌ها در راستای افزایش انعطاف در زنجیره‌های عرضه جهانی و ارتقای امنیت زنجیره تأمین صورت می‌گیرد. وابستگی زنجیره‌های تأمین به چین، نگرانی‌های مهمی در غرب ایجاد کرده است. تأمین مالی پروژه‌هایی که در اولویت کار قرار می‌گیرند از طریق مشارکت بخش عمومی و خصوصی صورت می‌گیرد. اتحادیه در قالب اعتبار صادراتی وام و ارائه برخی تضمین‌ها بخش خصوصی را به سرمایه‌گذاری در این پروژه‌ها تشویق خواهد کرد. اتحادیه اروپا بانک سرمایه‌گذاری اروپا و بانک توسعه و بازسازی اروپایی را نیز احتمالاً در حمایت از این پروژه‌ها درگیر نماید. اتحادیه اروپا مهم‌ترین برتری این ابتکار در قیاس با ابتکار کمربند و راه چین را التزام آن به شفافیت و حکمرانی خوب دانسته است. سرمایه‌گذاری بر پروژه‌های هیدروژن سبز در قاره آفریقا و اتصال برزیل به پرتغال به‌واسطه فیبر نوری زیردریایی به‌عنوان نمونه‌هایی از پروژه‌های این ابتکار نام‌برده شده است.

در واقع در اجلاس اخیر گروه ۷، ابتکار دروازه جهانی اتحادیه اروپا با وعده سرمایه‌گذاری ۲۰۰ میلیارد دلاری آمریکا و سرمایه‌گذاری ۱۰۰ میلیارد دلاری اعضای غیراروپایی گروه ۷ ترکیب شده و تحت عنوان "مشارکت در توسعه زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری در پهنه جهانی" اجرایی خواهد شد. ابتکار کمربند و راه چین سال‌هاست وارد فرایند اجرایی شده است. باتوجه‌به نفوذ اندک دولت‌های غربی بر بخش خصوصی این کشورها، رقابت با ابتکار کمربند و راه چین، آسان نخواهد بود. برخلاف دولت چین، دولت‌های گروه ۷ نمی‌توانند شرکت‌ها را به سرمایه‌گذاری‌هایی که منطق سیاسی و ژئوپلیتیک دارد، وادار نمایند.

تحولات منطقه‌ای

توافقاتی ۷ میلیارد دلاری مصر و عربستان

محمد بن سلمان در روزهای اخیر راهی طیفی از کشورهای منطقه شد تا سیاست منطقه‌ای عربستان را گامی به‌پیش ببرد. یکی از مقاصد این سفر مصر بود. در پی سفر ولیعهد عربستان سعودی به مصر، دو کشور ۱۴ توافقنامه و یادداشت تفاهم به ارزش ۷,۷ میلیارد دلار امضا کردند. قراردادهای امضا شده، چندین بخش از جمله نفت، انرژی‌های تجدیدپذیر، هیدروژن سبز، فناوری اطلاعات، تجارت الکترونیک، داروسازی، زیرساخت‌ها و امنیت سایبری را در برمی‌گیرد. از این میان، مهم‌ترین توافقنامه امضا شده بین مصر و عربستان سعودی، توافق بین شرکت هلدینگ عجلان و برادران سعودی و شرکت گروه زنجیره تأمین عرب مصر برای ساخت مرکز ذخیره‌سازی نفت و فرآورده‌های نفتی مصر به مبلغ ۳,۳ میلیارد دلار است. همچنین، ACWA Power و هلدینگ برق مصر برای تولید ۱۱۰۰ مگاوات انرژی پاک با هزینه‌ای بالغ بر ۱,۳ میلیارد دلار توافق کردند. شرکت هلدینگ Ajlan & Bros با گروه هلدینگ سامی سعد مصر قراردادی به ارزش حدود ۱ میلیارد دلار برای انرژی‌های تجدیدپذیر و نمک‌زدایی آب امضا کرد. همچنین قراردادی با هلدینگ حسن علام برای توسعه املاک و صنایع غذایی به ارزش حدود ۵۰۰ میلیون دلار امضا کرد.

در سال ۲۰۲۱ صادرات عربستان به بازار مصر ۱۰ میلیارد دلار بوده است، درحالی‌که صادرات مصر به بازار عربستان حدود ۴ میلیارد دلار بوده است. سرمایه‌گذاری عربستان در مصر بیش از ۳۲ میلیارد دلار است و بیش از ۶۸۰۰ شرکت سعودی در آن مشارکت دارند. این در حالی است که سرمایه‌گذاری مصر در عربستان سعودی بالغ بر ۵ میلیارد دلار است و بیش از ۸۰۲ شرکت مصری در آن مشارکت دارند. مصر بزرگ‌ترین شریک تجاری عربی عربستان سعودی، هفتمین در مجموع از نظر صادرات و نهم از نظر واردات است.

پایان تحریم‌های عربستان علیه ترکیه

ترکیه یکی دیگر از مقاصد سفرهای منطقه‌ای ولیعهد عربستان بود. در پایان این سفر، مقامات بازرگانی عربستان اعلام کردند که این کشور، تحریم غیررسمی خود علیه صادرات ترکیه را لغو کرده است و هیچ محدودیت گمرکی برای کالاهای ترکی در عربستان سعودی وجود ندارد. عربستان سعودی از سال ۲۰۱۸ زمانی که روابط پس از قتل جمال خاشقجی روزنامه‌نگار عربستانی در استانبول تیره شد، تحریم‌هایی بی سر وصدایی را بر کالاهای ترکیه اعمال کرده است. در

نتیجه این اقدام، صادرات ترکیه تا سال ۲۰۲۱ تقریباً ۹۲ درصد کاهش یافت. بر مبنای اعلامیه مشترکی که در پایان این سفر منتشر شد، دو کشور قصد دارند همکاری‌های خود را در زمینه تجارت، گردشگری، ساخت‌وساز و انرژی و همچنین صنایع دفاعی و فناوری‌های جدید تقویت کنند. افزون بر این، در این بیانیه به چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان سعودی و تعهد به فعال‌سازی مجدد شورای هماهنگی عربستان و ترکیه و درعین‌حال بر اهمیت مذاکرات شورای همکاری ترکیه و شورای همکاری خلیج فارس در مورد توافقنامه تجارت آزاد تأکید شده است. این نکات نشان می‌دهد که دو کشور تلاش می‌کنند با توجه به تحولات منطقه‌ای و جهانی چشم‌اندازی جدید ترسیم نمایند.

بر مبنای گزارش رسانه‌های نزدیک به دولت ترکیه، از این‌پس کالاهای ترکیه دیگر توقیف نمی‌شوند یا در گمرک منتظر نمی‌مانند و ریاض به سرعت برای تجارت ترکیه روایت صادر می‌کند. مهم‌تر آنکه شرکت‌های ترکیه‌ای مجاز خواهند بود که در مناقصه‌های دولتی عربستان شرکت کنند. در این سفر ۳۵۴ تن از مدیران شرکت‌های بزرگ سعودی و لیبیه را همراهی می‌کردند و مجموعه‌ای از معاملات را با شرکت‌های ترکیه‌ای به‌ویژه در بخش مواد غذایی امضا کردند. مقامات ترکیه نیز اعلام کردند که قصد دارند تجارت دوجانبه را از ۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰ به ۱۰ میلیارد دلار در سال آینده میلادی افزایش دهند. افزون بر این مقامات ترکیه به دنبال یک قرارداد سوآپ ارزی با عربستان سعودی برای افزایش ذخایر بانک مرکزی ترکیه هستند. از دیگر سو وزیر سرمایه‌گذاری عربستان سعودی از شرکت‌های ترک دعوت کرد تا در پروژه‌های سرمایه‌گذاری عربستان سعودی به ارزش ۳,۳ تریلیون دلار مشارکت کنند. اردوغان برای نشان دادن اشتیاق خود به گسترش روابط با عربستان، لیبیه این کشور را تا فرودگاه بدرقه کرد.

صرفه‌جویی ۲ میلیارد دلاری پاکستان از تجارت با افغانستان

شهباز شریف نخست‌وزیر پاکستان اخیراً با تأکید بر افزایش واردات زغال سنگ از افغانستان اعلام کرده است که این کشور از ناحیه واردات زغال سنگ افغانستان سالانه ۲ میلیارد دلار صرفه‌جویی می‌کند. پیش از تحولات جنگ اوکراین، عمده واردات زغال سنگ پاکستان از آفریقای جنوبی صورت می‌گرفت اما در ماه‌های اخیر صادرکنندگان بزرگ زغال سنگ در جهان، اولاً قیمت‌ها را به شدت افزایش داده‌اند و ثانیاً محدودیت‌هایی بر صادرات زغال سنگ به دلیل نگرانی از امنیت انرژی خود وضع کردند.

در ماه‌های اخیر قیمت صادراتی هر تن زغال سنگ در بازارهای جهانی از ۹۰ دلار به ۳۵۰ دلار افزایش یافته است. این تغییرات واردات زغال سنگ از آفریقای جنوبی را برای پاکستان بسیار

پرهزینه کرده است. از همین رو این کشور بر واردات زغال سنگ افغانستان متمرکز شده است. پاکستان هر تن زغال سنگ افغانستان را به قیمت ۲۷ دلار وارد می‌کند مهم‌تر آنکه واردات از افغانستان به روپیه صورت می‌گیرد و پاکستان پرداخت دلاری صورت نمی‌دهد. این امر نیز باتوجه به کسری شدید موازنه تجاری پاکستان به نفع این کشور است.

خرید بسیار ارزان زغال سنگ افغانستان باعث شده تا در داخل این کشور انتقادهای زیادی نسبت به دولت طالبان صورت گیرد، اما مقامات اقتصادی طالبان اعلام کردند که آنان دخالتی در صادرات زغال سنگ به پاکستان ندارند بلکه زغال سنگ را به شرکت‌های داخلی می‌فروشند و آنها به عنوان بخش خصوصی صادرات را صورت می‌دهند. اما با شدت گرفتن انتقادات از دولت طالبان، مقامات اقتصادی این دولت در روزهای اخیر وعده داده‌اند که نرخ صادراتی زغال سنگ را به ۶۰ دلار در هر تن افزایش می‌دهند.

بر مبنای آمارهای وزارت معادن افغانستان این کشور ۸۰ معدن زغال سنگ دارد که تاکنون تنها ۱۷ معدن به مرحله استخراج رسیده است. پاکستان به تدریج مزد حمایت‌های چند دهه‌ای خود از طالبان را می‌گیرد. این کشور با پیوند زدن اقتصاد افغانستان به اقتصاد خود و تبدیل افغانستان به پیرامون اقتصادی اسلام‌آباد به تدریج در حال تسلط بر ثروت‌های افغانستان است.

قراردادهای جدید اقتصادی اردن و عربستان

اردن یکی از مقاصد سفر منطقه‌ای بن سلمان در هفته گذشته بود. در جریان این سفر قراردادهای اقتصادی مهمی میان دو کشور در حوزه‌های معدن، ساخت‌وساز، انرژی اتمی، واردات و صادرات امضا شد. عربستان سعودی و اردن روابط اقتصادی نزدیکی دارند. تجارت بین دو کشور در سال ۲۰۲۱ تقریباً ۴,۴ میلیارد دلار بوده است که از حدود ۳,۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰ افزایش یافته است. میزان سرمایه‌گذاری عربستان در اردن ۱۴ میلیارد دلار است که عربستان سعودی را به بزرگ‌ترین سرمایه‌گذار در اردن تبدیل می‌کند. عمده صادرات عربستان به اردن نفت است و بخش عمده صادرات اردن به عربستان سعودی دارو و دام است. اردن از چندین کشور خلیج فارس از جمله عربستان سعودی کمک‌های اقتصادی دریافت می‌کند.

مصر ۵۰ پروژه به قطر پیشنهاد کرد

امیر قطر برای نخستین بار پس از تنش‌های سال ۲۰۱۷ که منجر به تیرگی روابط این کشور با عربستان، امارات و مصر شد، راهی قاهره شد تا دوره‌ای تازه در روابط سیاسی دو کشور را شکل دهد. روابط مصر و قطر پس از چهل و یکمین اجلاس سران شورای همکاری خلیج فارس که

در ژانویه ۲۰۲۱ در عربستان سعودی برگزار شد و به محاصره تقریباً چهارساله دوحه پایان داد، بهبودیافته است.

یکی از محورهای این دیدار سرمایه‌گذاری قطر در مصر بود. در خلال این دیدار مقامات مصری اعلام کردند که سرمایه‌گذاران قطری فرصت مشارکت در حدود ۵۰ پروژه سرمایه‌گذاری در مصر را دارند. مقامات مصری خاطرنشان کردند که دولت این کشور "مشوق‌های قابل‌توجهی برای جذب سرمایه‌گذاران، به‌ویژه در مناطق آزاد کشور" ارائه می‌دهد. دولت مصر از سرمایه‌گذاران قطری دعوت کرد تا در مجمع سرمایه‌گذاری عرب که قرار است در ماه سپتامبر برگزار شود، شرکت کنند. پیش‌ازاین در ماه مارس سال جاری، دوحه با سرمایه‌گذاری ۵ میلیارد دلاری در اقتصاد مصر موافقت کرد.

مصر و روسیه از ارزشهای محلی در مبادلات تجاری استفاده می‌کنند

مصر و روسیه قصد دارند از ارزشهای محلی خود در معاملات تجاری دوجانبه استفاده کنند. وزیر تجارت و صنعت مصر اخیراً گفته است که قاهره مکانیسم پرداختی را برای استفاده از روبل روسیه در مبادلات تجاری با مسکو ایجاد خواهد کرد. وزیر صنعت و تجارت روسیه نیز گفته است که مسکو و قاهره توافق کردند که در تسویه‌حساب‌های متقابل به ارزشهای محلی روی بیاورند. از منظر وی حجم مبادلات تجاری روسیه و مصر این امکان را برای دو کشور فراهم می‌کند تا از روبل و پوند در مبادلات تجاری استفاده کنند.

بر اساس آمار رسمی مصر، مبادلات تجاری بین مصر و روسیه در سال ۲۰۲۱ افزایش یافت و به ۴,۷ میلیارد دلار رسید که نسبت به ۴,۵ میلیارد دلار در سال گذشته نزدیک به ۵ درصد افزایش داشت. صادرات مصر به روسیه در سال ۲۰۲۱ با ۱۴,۷ درصد افزایش به ۵۹۱,۷ میلیون دلار رسید، درحالی‌که صادرات روسیه به مصر با ۳,۹ درصد افزایش به ۴,۱۷۸ میلیارد دلار رسید.

روسیه همچنین در حال ایجاد یک منطقه صنعتی در منطقه کانال سوئز است و دو کشور در حال همکاری برای ارتقای شبکه راه‌آهن مصر هستند. افزون بر این روسیه در حال ساخت اولین نیروگاه اتمی مصر با هزینه ۲۵ میلیارد دلار است که ۸۵ درصد آن توسط مسکو تأمین مالی می‌شود. در اجلاس اخیر مجمع اقتصادی سن‌پترزبورگ که به داوس روسی مشهور است و در میانه ژوئن ۲۰۲۲ برگزار شد، رئیس‌جمهور مصر به‌عنوان میهمان ویژه دعوت شده بود. او ترجیح داد از طریق ویدئوکنفرانس در این مجمع سخنرانی نماید و به روسیه سفر نکند.

سفر هیئت اقتصادی مصر به اسرائیل پس از ۱۰ سال

رسانه‌ها از سفر یک هیئت مصری متشکل از ۱۲ تاجر و اعضای فدراسیون صنایع مصر برای اولین بار پس از ۱۰ سال به اسرائیل خبر دادند. سفیر اسرائیل در مصر، هیئت را در جریان سفر به اسرائیل همراهی می‌کرد. هیئت مصری در این سفر با مقامات اسرائیلی از سازمان‌های مختلف از جمله انجمن تولیدکنندگان اسرائیل، فدراسیون اتاق‌های بازرگانی اسرائیل و مؤسسه صادرات اسرائیل دیدار کرد. بر اساس بیانیه مشترک وزارتخانه‌های امور خارجه، اقتصاد و صنعت اسرائیل، این هیئت همچنین از کارخانه‌های اسرائیل بازدید کرد و با نمایندگان شرکت‌های بزرگ اسرائیلی دیدار کرد. مقامات اسرائیلی امیدوار هستند که این بازدید منجر به گسترش همکاری‌ها در مناطق کیفی صنعتی QIZ شود. این مناطق در سال ۲۰۰۴ با حمایت آمریکا در مصر شکل گرفت. در این مناطق قرار است شرکت‌های مصری و اسرائیلی تولیدات مشترکی صورت دهند و این تولیدات در صورتی که شرکت‌های اسرائیلی سهم ۱۱ درصدی در محصول نهایی داشته باشند با معافیت‌های ویژه وارد بازار ایالات متحده خواهد شد.

بر اساس آمارها، صادرات اسرائیل به مصر شامل محصولات نساجی (۷۸٪ از کل صادرات)، مواد شیمیایی صنعتی (۱۱٪)، لاستیک و پلاستیک (۸٪) است، در حالی که واردات اسرائیل از مصر شامل مواد شیمیایی صنعتی (۳۲٪)، محصولات کشاورزی و غذایی تازه (۲۷٪) و ماشین‌آلات (۱۷٪) است. تجارت بین اسرائیل و مصر در سال ۲۰۲۱ بالغ بر ۳۳۰ میلیون دلار بوده است.

اخیراً اتحادیه اروپا، اسرائیل و مصر قراردادی را برای افزایش صادرات گاز طبیعی از اسرائیل به اروپا از طریق مصر امضا کردند. در اوایل سال ۲۰۲۰، اسرائیل صادرات گاز طبیعی به مصر را آغاز کرد. اخیراً وزارت اقتصاد اسرائیل طرح جدیدی را بین دو طرف فاش کرد که هدف آن دوبرابر کردن مبادلات تجاری - به‌استثنای گردشگری و گاز طبیعی - به میزان ۷۰۰ میلیون دلار تا سال ۲۰۲۵ است. اسرائیل برای گسترش ژئواکونومیک در خاورمیانه به‌شدت تلاش می‌کند و مصر یکی از بازارهای بزرگ محسوب می‌شود.

اقتصاد مصر شدیداً درگیر بحران است و جنگ اوکراین، دشواری‌های جدیدی برای آن پدید آورده است. این وضعیت ممکن است مصر را وادار به توسعه روابط اقتصادی با اسرائیل نماید. توسعه روابط با اسرائیل می‌تواند به جلب کمک‌های اقتصادی و نظامی آمریکا به مصر نیز کمک نماید. در دهه‌های اخیر مصر یکی از مهم‌ترین کشورهای دریافت‌کننده کمک‌های نظامی آمریکا بوده است.

آمادگی ازبکستان برای احداث کریدور ترنس افغان

دولت طالبان از موافقت ازبکستان برای اجرای کریدور ریلی موسوم به ترنس افغان خبر داده است. این پروژه ریلی ازبکستان و آسیای مرکزی را از طریق افغانستان به پاکستان و به آب‌های آزاد پیوند می‌زند. قرار است در نشست آتی بازسازی افغانستان که در تاشکند ازبکستان برگزار می‌شود در مورد نحوه تأمین مالی این پروژه، توافق صورت گیرد. طالبان مدتی است که طرح ویژه‌ای برای تأمین امنیت این خط ریلی ارائه داده است و مدعی است در روند احداث آن همکاری تمام کمالی صورت خواهد داد. در وضعیت فعلی این خط ریلی از ازبکستان تا حیرتان و مزارشریف افغانستان تداوم دارد. عمده کالاهای مبادلاتی افغانستان و آسیای مرکزی از این طریق صورت می‌گیرد. کریدور ترنس افغان از شهرهای مزار، سمنگان، پلخمری، کابل، لوگر و جلال‌آباد عبور می‌کند و سرانجام به پیشاور پاکستان می‌رسد و از آنجا به راه‌آهن سراسری پاکستان متصل و به کراچی می‌رسد. این خط کاملاً در رقابت با کریدور شمال - جنوب که از ایران عبور می‌کند قرار دارد. اخیراً بخش خصوصی روسیه نیز تفاهم‌نامه‌ای با اتاق بازرگانی افغانستان امضا کرده است. در قالب این تفاهم واردات گاز، گندم و سایر محصولات از روسیه و صادرات محصولات کشاورزی افغانستان به روسیه از طریق خط ریلی حیرتان مزار صورت خواهد گرفت.

مکانیسم عراق برای اجرایی کردن توافق ۲۰ ساله با چین

مشاور نخست وزیر عراق از نهایی شدن مکانیسم مالی برای اجرایی شدن پروژه‌هایی که در قالب توافق ۲۰ ساله همکاری راهبردی چین و عراق مورد توافق قرار گرفته است خبر داد. در قالب این مکانیسم بانک مرکزی عراق حسابی را که توسط یک شرکت حسابرسی بین‌المللی نظارت می‌شود برای تأمین مالی پروژه‌های تعریف شده ایجاد کرده است. در قالب توافق ۲۰ ساله چین و عراق، بغداد روزانه ۱۰۰ هزار بشکه نفت به چین تحویل می‌دهد. پول نفت صادراتی در این حساب واریز می‌شود و به تناسب پیشرفت پروژه‌های مورد توافق، هزینه‌ها از این حساب به شرکت‌های چینی پرداخت می‌شود. این روند توسط یک شرکت حسابرسی بین‌المللی نظارت می‌شود. توافق راهبردی چین و عراق چند سال پیش به امضا رسید اما فرایند اجرای آن اخیراً آغاز شده است.

داده‌های تازه

شرکت‌های چینی به تحریم روسیه چگونه واکنش نشان داده‌اند؟

نوع واکنش چین به تحریم‌های روسیه عاملی تعیین‌کننده در سرنوشت جنگ اوکراین و آینده اقتصاد سیاسی روسیه است. چین ۲۰ درصد تجارت خارجی روسیه را در دست دارد و ۱۳ درصد ذخایر ارزی روسیه در بانک‌های چینی‌اند. افزون بر این طیف وسیعی از شرکت‌های چینی در روسیه فعالیت می‌کنند. داده‌های به روزی که دانشگاه ییل در مورد فعالیت شرکت‌های خارجی در روسیه پس از تحریم‌ها منتشر می‌کند نشان از تداوم فعالیت اغلب شرکت‌های چینی در این کشور و کوشش برخی شرکت‌های چینی برای جایگزینی شرکت‌های غربی دارد. باوجود آنکه بیش از ۱۰۰۰ شرکت غربی تاکنون روسیه را ترک کرده‌اند، اما فعالیت شرکت‌های مهم چینی اغلب تداوم یافته است. البته شرکت‌های بزرگ نفتی چین و نیز بانک‌های بزرگ این کشور همکاری با روسیه را متوقف کرده یا کاهش داده‌اند و یا از طریق زیرمجموعه‌های خود در بازار روسیه فعالیت می‌کنند. از آنجا که سیستم بانکی روسیه تاکنون مهمترین هدف تحریم‌های آمریکا و اروپا بوده است، بانک‌های بزرگ چینی بیشترین احتیاط را نشان داده‌اند.

جدول ذیل آخرین وضعیت فعالیت شرکت‌های چینی در روسیه را نشان می‌دهد.

جدول ۱- وضعیت فعالیت شرکت‌های چینی در روسیه پس از اعمال تحریم‌ها

نام شرکت	وضعیت	نوع شرکت	کشور
Agricultural Bank of China	شرکت‌های روسی در بانک حساب باز می‌کنند.	مالی	چین
Air China	هنوز به روسیه پرواز می‌کند	صنعتی	چین
Alibaba	هنوز در روسیه فعالیت می‌کند	خدماتی	چین
ANT Group	سرمایه‌گذاری مشترک با صندوق سرمایه‌گذاری مستقل روسیه	تکنولوژی	چین
Anta Sports	هنوز در حال فعالیت و ارائه فروش آنلاین به روسیه است	خدماتی	چین
China Communications Construction Company	برنامه‌ریزی پروژه‌های زیرساختی جدید	صنعتی	چین
China Construction Bank	شرکت‌های روسی در بانک حساب باز می‌کنند.	مالی	چین
China Life Insurance Company	دفاتر در روسیه، فعالانه به دنبال کارمندان جدید روسی است	مالی	چین
China Minmetals	بحث در مورد سرمایه‌گذاری با دولت چین برای افزایش سهام در شرکت‌های انرژی و کالای روسیه	مواد	چین

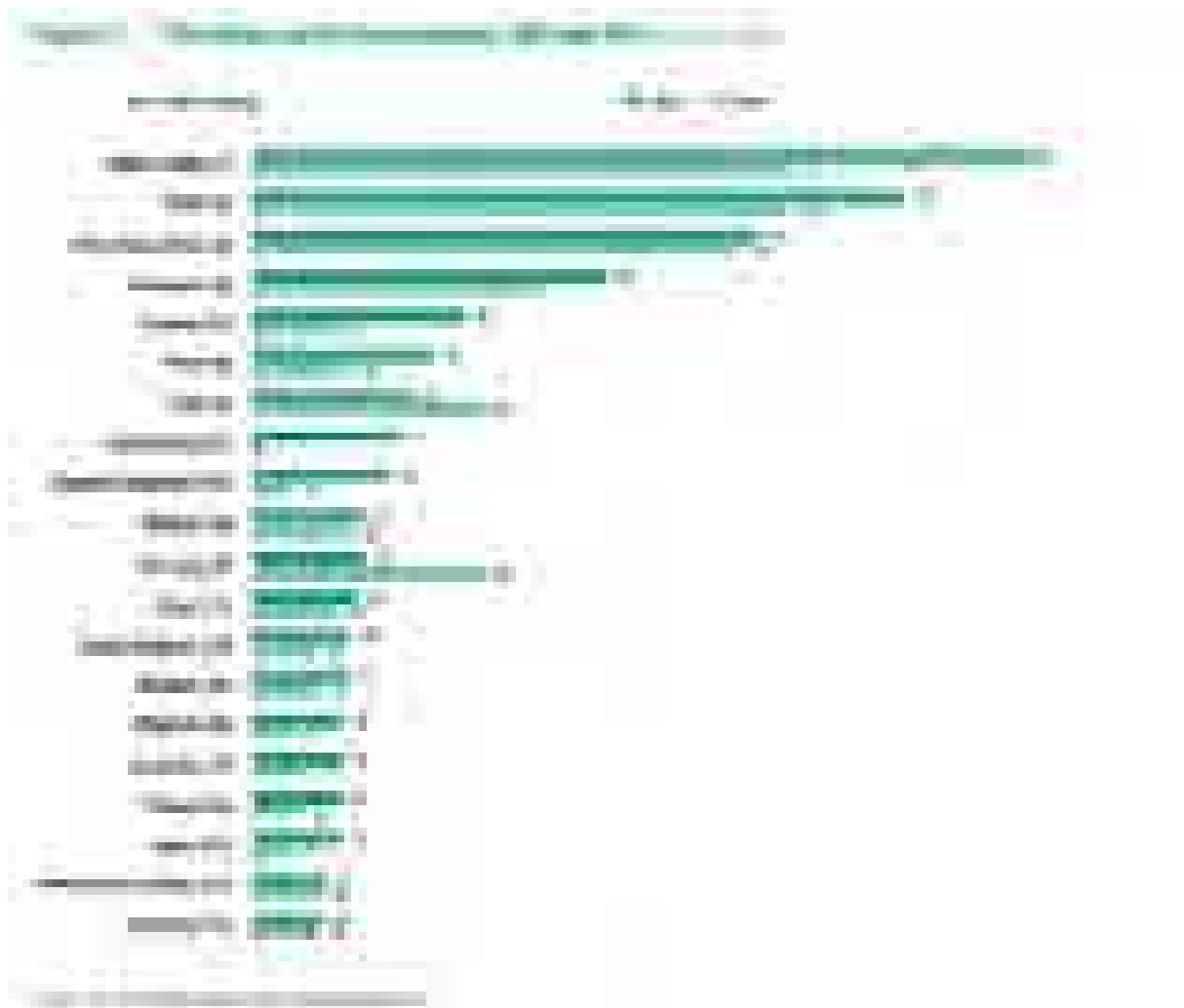
نام شرکت	وضعیت	نوع شرکت	کشور
China Mobile	فعالیت طبق معمول	خدمات ارتباطی	چین
China National Petroleum Corporation	فعالیت طبق معمول	انرژی	چین
China Railway Construction Corporation	به ساخت بزرگراه ولادیوستوک در مارس ۲۰۲۲ ادامه می‌دهد	صنعتی	چین
China Railway Engineering Corporation	فعالیت طبق معمول	صنعتی	چین
China State Construction Engineering	پیمانکار دولت روسیه	صنعتی	چین
China State Railway Group Company	افزایش محموله‌های زغال سنگ از روسیه	صنعتی	چین
China United Network Communications	یک شرکت تابعه در روسیه: China Unicom (روسیه) عملیات با مسئولیت محدود. فعالیت طبق معمول	خدمات ارتباطی	چین
Didi	صراحتاً تصمیم برای خروج از روسیه را تغییر داد	صنعتی	چین
FAW Group	در مورد اینکه آیا آنها به عملیات ادامه خواهند داد یا خیر، سکوت می‌کند	صنعتی	چین
Haier	برنامه‌ریزی توسعه در روسیه	خدماتی	چین
Hengli Group	فعالیت به طور معمول	انرژی	چین
Honor	فعالیت به طور معمول	فناوری ارتباطی	چین
(Industrial Bank (China	دفاتر فعال در مسکو به تماس‌های روبریز برای اظهارنظر در این مورد پاسخ ندادند	مالی	چین
JD.com	فعالیت به طور معمول - فروشگاه روسی هنوز به طور کامل فعال است	صنعتی	چین
Kweichow Moutai	فعالیت طبق معمول	لوازم مصرفی	چین
Oasis Logistics Corp	ما فعالانه در حال بررسی فرصت‌ها برای همکاری با شرکای روسی خود هستیم	صنعتی	چین
Oppo	فعالیت طبق معمول	فناوری اطلاعاتی	چین
Poly Real Estate	یک شرکت خواهر، Poly Technologies، یکی از بزرگ‌ترین صادرکنندگان تسلیحات چین است و توسط ایالات متحده تحریم شده است. در دفتر ثبت مالیات روسیه	املاک	چین
PowerChina	همکاری با یک بانک روسی "Solidarnost" در پروژه‌های دریایی	انرژی	چین
SAIC Motor	عملیاتی می‌ماند؛ برای افزایش صادرات برنامه‌ریزی می‌کند	صنعتی	چین
Sany Heavy Industries	فعالیت طبق معمول	صنعتی	چین
Semiconductor Manufacturing International Corporation	با ادامه صادرات به روسیه، تحریم‌های آمریکا را نادیده می‌گیرد	فناوری اطلاعاتی	چین

نام شرکت	وضعیت	نوع شرکت	کشور
Shanghai Fosun Pharmaceutical	فعالیت طبق معمول	مراقبت‌های بهداشتی	چین
State Grid Corporation of China	فعالیت طبق معمول	خدمات رفاهی	چین
Syngenta	هنوز در روسیه فعالیت می‌کند	مراقبت‌های بهداشتی	چین
Tencent	سرمایه‌گذاری عمده در VK	خدمات ارتباطی	چین
The China Coal Transportation and Distribution Association	نیروگاه‌های بزرگ و حدود ۲۰ شرکت زغال‌سنگ روسی در مورد برنامه‌هایی برای افزایش تجارت دوجانبه گفتگو کردند	انرژی	چین
Vanke	فعالیت طبق معمول	املاک	چین
Vivo	هنوز در روسیه فعالیت می‌کند	صنعتی	چین
Wanhua Chemical Group	هنوز در روسیه فعالیت می‌کند	مواد	چین
Xibao Metallurgy Materials Group	ساخت کارخانه مواد نسوز در لیپتسک روسیه	صنعتی	چین
ZTE	فعالیت طبق معمول	فناوری اطلاعاتی	چین

آمریکا جذاب‌ترین مقصد سرمایه‌گذاری خارجی

گزارش تازه آنکساد در مورد سرمایه‌گذاری خارجی در جهان، داده‌های قابل تأملی ارائه می‌کند. آمریکا همچنان به‌عنوان جذاب‌ترین مقصد سرمایه‌گذاران مستقیم خارجی در سال ۲۰۲۱ باقی‌مانده است. چین نیز همچنان موقعیت دوم خود را حفظ کرده است. در محیط همسایگی ایران، موقعیت امارات و اسرائیل قابل توجه است. اسرائیل با جذب سرمایه ۳۰ میلیارد دلاری در جایگاه ۱۲ قرار گرفته است و امارات عربی متحده با جذب ۲۰ میلیارد دلار سرمایه مستقیم خارجی در ۲۰۲۱ در رده نوزدهم قرار گرفته است. موفقیت هند به‌عنوان دیگر قدرت در حال ظهور نیز قابل توجه است. این کشور با جذب ۶۴ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در رده هفتم قرار گرفته است.

رشد ۲۰۰ درصد صنعت توریسم دبی

مقامات دبی از رشد ۲۰۰ درصدی صنعت توریسم این شهر خبر دادند. میزان توریست‌های بازدیدکننده از این شهر از ژانویه تا مه ۲۰۲۲، ۶،۱۷ میلیون نفر بوده است. این افزایش ۱۹۷ درصدی نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۱ است، زمانی که کمی بیش از ۲ میلیون نفر از بزرگ‌ترین شهر امارات متحده عربی بازدید کردند.

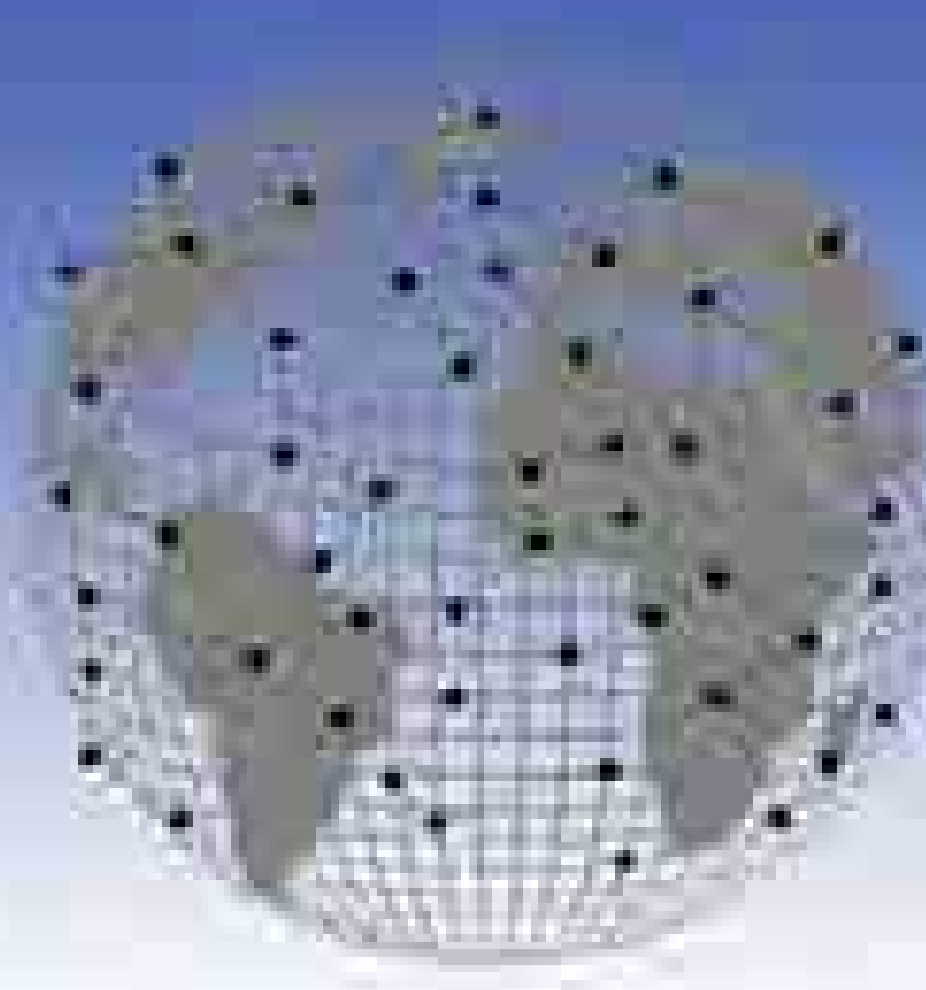

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش سی و ششم)

در این شماره می‌خوانید:

- بهره‌برداری روسیه از اهرم کاهش صادرات گاز علیه اروپا
- گسترش روابط اسرائیل و ترکیه: بازگشایی دفتر اقتصادی و تجاری اسرائیل در ترکیه و توافق حمل‌ونقل هوایی میان دو کشور
- اولین کسری تجاری آلمان پس از ۳۰ سال به دلیل قطع زنجیره تأمین و قیمت‌های بی‌سابقه انرژی در پیامد جنگ اوکراین
- رشد یک تریلیون دلاری تجارت جهانی در سه ماهه نخست ۲۰۲۲

تیر ۱۴۰۱

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش سی‌وششم)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: تیر ۱۴۰۱

واژه‌های کلیدی: گازپروم، خط لوله نورد استریم ۱، صادرات غلات، اوکراین، موافقت‌نامه مشارکت جامع اقتصادی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	تحولات جهانی
۹	تحولات منطقه‌ای
۱۴	داده‌های تازه

مقدمه

ایران در اقتصاد سیاسی بین‌الملل موقعیتی دوگانه دارد. از یک‌سو ارتباطات بین‌المللی این کشور به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است و از دیگر سو کشور به‌صورت مضاعف از تحولات در محیط روانی و عملیاتی اقتصاد سیاسی بین‌الملل متأثر می‌شود. سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی"، باهدف بررسی رویدادهای بااهمیت از منظر تأثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران، در دولایه جهانی و منطقه‌ای به رشته تحریر درآمده است. در این گزارش، گلچینی از تحولات اخیر در دولایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران موردبحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

تحولات جهانی

روسیه گاز را به سلاح تبدیل می‌کند؟

مقامات گازپروم اعلام کردند صادرات از طریق خط لوله نورد استریم ۱ که گاز طبیعی روسیه را از سال ۲۰۱۱ از طریق آن به آلمان صادر می‌شد، برای انجام کارهای تعمیر و نگهداری برنامه‌ریزی شده برای حدود ۱۰ روز تا ۲۱ جولای متوقف شد.

با آغاز کار تعمیر و نگهداری خط لوله نورد استریم ۱ که گاز را از طریق دریای بالتیک به آلمان می‌رساند، اروپا آماده توقف طولانی‌مدت عرضه گاز روسیه است. خط لوله نورد استریم ۱ بزرگ‌ترین زیرساخت واردات گاز اروپا است که سالانه حدود ۵۵ میلیارد مترمکعب گاز را از روسیه به آلمان منتقل می‌کند.

اروپا نگران است که تعلیق تحویل گاز فراتر از جدول زمانی ۱۰ روزه تمدید شود. آماده‌سازی عرضه زمستانی، منطقه را از مسیر خارج کند، بحران گاز را تشدید کند، باعث افزایش سرسام‌آور قبوض انرژی برای خانوارها و باعث اقدامات اضطراری از سوی سیاست‌گذاران شود.

اتحادیه اروپا تقریباً ۴۰ درصد از گاز خود را از طریق خطوط لوله روسیه دریافت می‌کند. برخی مقامات آلمان، معتقدند کرم‌لین ممکن است پس از پایان برنامه‌ریزی شده تعمیر و نگهداری، به کاهش عرضه انرژی اروپا ادامه دهد. جریان گاز روسیه به اروپا در ماه‌های اخیر حدود ۶۰ درصد کاهش یافته است. گازپروم، تأخیر در بازگشت تجهیزات سرویس‌دهی این شرکت توسط زیمنس انرژی آلمان در کانادا را دلیل کاهش جریان گاز اعلام کرده است.

کانادا اخیراً اعلام کرد که یک توربین گازی تعمیر شده را برای استفاده در خط لوله نورد استریم ۱ به آلمان باز می‌گرداند و در عین حال تحریم‌ها علیه بخش انرژی روسیه را نیز گسترش می‌دهد. روسیه اعلام کرد که در صورت بازگرداندن توربین در حال تعمیر در کانادا، عرضه گاز به اروپا را افزایش خواهد داد. اگر پوتین قطع کامل گاز را فراتر از پایان برنامه‌ریزی شده تعمیر و نگهداری خط لوله نورد استریم ۱ ترتیب دهد، آلمان احتمالاً مجبور خواهد شد اقدامات اضطراری برای توزیع گاز محدود در سراسر کشور اتخاذ نماید.

مهم‌تر آنکه آلمان به کانونی برای کل اتحادیه اروپا تبدیل شده است. آلمان بزرگ‌ترین جمعیت اروپا، بزرگ‌ترین اقتصاد، بزرگ‌ترین مصرف‌کننده گاز، بزرگ‌ترین واردکننده گاز روسیه است و ۹ مرز زمینی دارد؛ بنابراین، هرآنچه در آلمان اتفاق می‌افتد به بقیه اروپا سرایت می‌کند. در سال‌های اخیر، کمبود منابع مربوط به تعمیر و نگهداری از طریق نورد استریم با افزایش جریان از طریق اوکراین یا لهستان جبران شد. این امکان اکنون وجود ندارد.

اندکی پیش‌ازاین اقدام، روسیه انتقال نفت از طریق مهم‌ترین خط لوله نفتی قزاقستان به اتحادیه اروپا را متوقف کرده بود. با افزایش فشارهای تحریمی بر روسیه، پوتین می‌کوشد از انرژی و غذا به‌عنوان اهرم‌های فشار و چانه‌زنی استفاده نماید. اروپا به‌سختی تلاش می‌کند برای زمستانی سخت و بدون گاز روسیه آماده شود. پوتین در مقابل تلاش دارد با پیش‌دستی در قطع گاز، برنامه‌های اروپا را با شکست مواجه سازد و گاز را همچنان به‌عنوان اهرم فشار نگه دارد.

بایدن تعرفه‌ها علیه چین را کاهش می‌دهد؟

دولت بایدن احتمالاً به‌زودی بخشی از تعرفه‌های اعمالی بر کالاهای چینی را تعلیق خواهد کرد. بر مبنای داده‌هایی که رسانه‌های آمریکایی منتشر کرده‌اند، همچنان در درون دولت بایدن بر سر دامنه تعلیق تعرفه‌ها و آثار آن اختلاف‌نظر وجود دارد. برخی گزارش‌ها از تعلیق تعرفه بر ۱۰ میلیارد دلار از صادرات چین حکایت دارد. دولت ترامپ ۳۶۰ میلیارد دلار از صادرات چین به آمریکا را مشمول تعرفه‌های سنگین نموده است که همچنان پابرجاست.

حامیان این سیاست در درون دولت بایدن معتقدند که این اقدام به کاهش ۱ درصدی تورم و بهبود موقعیت دموکرات‌ها در انتخابات کنگره در نوامبر ۲۰۲۲ کمک می‌کند. مخالفین اما از شکل‌گیری تصویر ضعیفی از بایدن در مقابله با چین نگران‌اند. از همین رو دولت بایدن به‌موازات این اقدام احتمالی، اقداماتی برای فشار بر چین در جهت کاهش یارانه‌های دولتی را نیز در نظر گرفته است.

توافق تجارت آزاد هند و بریتانیا در آینده‌ای نزدیک

وزیر بازرگانی هند اعلام کرد دهلی‌نو در مسیر منعقد کردن یک توافق تجاری کامل با بریتانیا تا ماه اکتبر است. او تأکید کرد که مذاکره‌کنندگان تقریباً نیمی از آنچه که یکی از جاه‌طلبانه‌ترین توافقاتی بریتانیا از زمان برگزیت خواهد بود را نهایی کرده‌اند. وزیر بازرگانی هند گفته است که ۱۱ فصل از ۲۶ فصل پیشنهادی این پیمان مورد توافق قرار گرفته است.

هند پس از امضای موافقت‌نامه‌های تجارت آزاد با امارات متحده عربی و استرالیا به دنبال توافقات مشابه با بریتانیا، اتحادیه اروپا و کانادا است. از دیگر سو لندن توافق با دهلی‌نو را محور استراتژی اقتصادی خود پس از برگزیت می‌داند. هند می‌کوشد ظرف ۳۰ سال آتی از اقتصادی ۳ تریلیون دلاری به یک اقتصاد ۳۰ تریلیون دلاری تبدیل شود و توافق‌نامه‌های تجارت آزاد را ابزاری در این راستا می‌داند.

هند در پی سهم بیشتر در منابع نفتی روسیه

رسانه‌های هندی از کوشش‌های هند برای افزایش حضور در صنعت نفت روسیه خبر داده‌اند. شرکت نفت و گاز طبیعی هند (ONGC) در حال اعزام نیروی انسانی بیشتری برای ایفای نقش بزرگ‌تر در بهره‌برداری از میدان نفتی ساخالین-۱ پس از خروج اکسون موبیل است. این شرکت ۲۰ درصد از سهام این پروژه انرژی را در خاور دور روسیه را در اختیار دارد. ONGC همچنین در حال بررسی خرید سهام بیشتر در میادین نفت و گاز روسیه از شرکت‌های غربی است که قصد خروج از این کشور را دارند. این شرکت قصد دارد برای ۳۰ درصد سهام اکسون در ساخالین-۱ و ۲۷,۵ درصد سهام شل در پروژه ساخالین-۲ در مناقصه شرکت کند.

اروپا صادرات غلات از اوکراین را تسریع می‌کند

جوزپ بورل، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا اخیراً از دوبرابر شدن صادرات غلات اوکراین از طریق اتحادیه اروپا در ماه ژوئن در مقایسه با مدت مشابه در ماه می خبر داد به گفته وی، از آوریل ۵,۸ میلیون تن غلات اوکراین توسط اتحادیه اروپا به بازارها منتقل شده است. او مسکو را متهم کرد که میلیون‌ها تن غلات را در انبارهای اوکراین مسدود کرده و از غذا به‌عنوان سلاح جنگی استفاده می‌کند. بورل نوشت: «۱,۲ میلیارد نفر به‌شدت در معرض آسیب‌های ناشی از افزایش قیمت مواد غذایی و انرژی و سخت‌تر شدن شرایط مالی قرار دارند.» روسیه اما این اتهامات را رد کرده است. غرب، روسیه را به دلیل مسدودکردن بنادر اوکراین که حمل غلات این کشور را غیرممکن می‌کند، مقصر می‌دانند. مسکو پاسخ داده است که اگر کیف بنادر خود را از مین پاک کند، عبور امن محموله‌های غلات را تضمین می‌کند. اوکراین که یکی از تولیدکنندگان عمده محصولات کشاورزی است، به دلیل درگیری‌ها قادر به صادرات غلات خود از طریق دریا نیست و تخمین زده می‌شود که در حال حاضر ۲۲ تا ۲۵ میلیون تن غلات در بنادر این کشور، انبار شده است.

اولین واکنش آمریکا به فعالیت شرکت‌های چینی در روسیه

وزارت بازرگانی آمریکا، پنج شرکت چینی را به نقض تحریم‌ها علیه روسیه با ادامه حمایت از ارتش روسیه متهم کرده و خرید فناوری از ایالات متحده توسط این شرکت‌ها را ممنوع کرد. در واکنش به حمله به اوکراین در ماه فوریه، مقامات ایالات متحده، تحریم‌های گسترده و کنترل‌های صادراتی را علیه روسیه وضع کردند که فروش برخی محصولات با فناوری پیشرفته، از جمله نیمه‌هادی‌های پیشرفته، به روسیه و بلاروس را ممنوع می‌کند.

اضافه‌شدن شرکت‌های چینی به فهرست ممنوعیت صادرات، نخستین واکنش دولت بایدن به تداوم فعالیت شرکت‌های چینی در روسیه است. شرکت‌هایی که لیست اضافه شدند عبارت‌اند از: Winninc Electronic، Sinno Electronics، King Pai Technology، Connece Electronic و Jetta Logistics. وزارت بازرگانی آمریکا مدعی است که این شرکت‌ها به حمایت از پایگاه نظامی و صنعتی دفاعی روسیه ادامه داده‌اند و فعالیت‌های آن‌ها مخالف امنیت ملی و منافع سیاست خارجی ایالات متحده است.

روسیه قوانین پرداخت جدیدی را برای صادرات غلات وضع کرد

روسیه صادرات غلات را فقط به کشورهای "دوست" و در ازای دریافت روبل محدود کرده است. تاکنون مصر بزرگ‌ترین مشتری غلات روسیه بوده است. افزون بر این روسیه چندین قرارداد با شرکای خود امضا کرده است که ارزش این قراردادها مجموعاً ۳ میلیارد روبل (بیش از ۴۷ میلیون دلار) است. پوتین اخیراً مدعی شد که برداشت غلات امسال می‌تواند بزرگ‌ترین برداشت باشد، زیرا انتظار می‌رود این کشور ۱۳۰ میلیون تن غلات از جمله ۸۷ میلیون تن گندم، برداشت کند. بازار جهانی غلات به شدت تحت تأثیر اختلال در صادرات از اوکراین و سایر تولیدکنندگان عمده گندم، هند و قزاقستان قرار گرفته است. هند و قزاقستان، صادرات گندم را برای تضمین امنیت غذایی در داخل، ممنوع کرده‌اند. این تحولات منجر به افزایش قیمت غلات و هشدارهایی درباره بحران جهانی غذا شده است.

تحولات منطقه‌ای

برنامه امارات برای تجارت ۱۰ میلیارد دلاری با اندونزی

هفته گذشته امارات عربی متحده، سومین موافقت‌نامه مشارکت جامع اقتصادی در یک سال اخیر را با اندونزی امضا کرد. با اجرایی شدن این موافقت‌نامه، دو کشور امیدوارند حجم تجارت دوجانبه را تا سال ۲۰۳۰ به ۱۰ میلیارد دلار در سال افزایش دهند. موافقت‌نامه تجارت آزاد در قانون این توافق جامع قرار دارد. بر مبنای این موافقت‌نامه حدود ۹۴ درصد از تعرفه‌های موجود در مبادلات تجاری دو کشور حذف خواهد شد.

دولت اندونزی مدعی است که با اجرایی شدن این توافق صادرات این کشور به امارات عربی متحده طی یک دهه منتهی به ۲۰۳۰ حدود ۵۴ درصد رشد خواهد کرد. این توافق جامع، سومین

پیمان تجاری بزرگ امارات عربی متحده از زمان اعلام برنامه گسترش روابط اقتصادی کشور در سال ۲۰۲۱ است. پیش‌ازین، امارات متحده عربی با هند و اسرائیل قراردادهای مشابه امضا کرده بود. ترکیه چهارمین کشوری است که امارات امضای قرارداد مشابهی با آن را در دست مذاکره دارد. برآوردها نشان می‌دهد موافقت‌نامه‌های تجارت آزاد امارات با هند، اسرائیل و اندونزی در سال ۲۰۳۰ به افزایش ۲٫۶ درصدی تولید ناخالص داخلی این کشور منجر شود.

پیش‌بینی می‌شود حجم تجارت امارات و اندونزی در سال ۲۰۲۲ به ۴ میلیارد دلار افزایش یابد و در پیامد آن ۵۰ هزار شغل در دو کشور ایجاد شود. صنایع اولویت‌دار در این موافقت‌نامه مشارکت جامع اقتصادی شامل گردشگری، ارتباطات، ساخت‌وساز و خدمات تجاری است. افزون بر این دو کشور بر تجارت کالاهای حلال نیز تأکید کرده‌اند. اندونزی با جمعیتی ۲۷۳ میلیون نفری که ۸۰ درصد آن را مسلمانان تشکیل می‌دهند، بزرگ‌ترین بازار اقتصاد حلال در جهان است. بر اساس گزارش بانک مرکزی این کشور، هزینه‌های داخلی محصولات و خدمات حلال در سال ۲۰۲۰ به ۱۸۴ میلیارد دلار رسید و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۲۵ نزدیک به ۱۵ درصد افزایش یابد. افزون بر این در قالب این توافق جامع امارات عربی متحده متعهد شده است ۱۰ میلیارد دلار در صندوق ثروت حاکمیتی اندونزی سرمایه‌گذاری نماید تا به‌واسطه آن پروژه‌های زیرساختی در این کشور شتاب گیرد.

توافق حمل‌ونقل هوایی اسرائیل و ترکیه

اسرائیل و ترکیه، توافق‌نامه دوجانبه هوانوردی غیرنظامی را امضا کردند. این توافق اولین توافق‌نامه دوجانبه از سال ۱۹۵۱ است و به شرکت‌های هواپیمایی اسرائیلی اجازه می‌دهد پس از ۱۵ سال پروازهای خود را به ترکیه از سر بگیرند. شرکت‌های هواپیمایی اسرائیلی از سال ۲۰۰۷ تاکنون به ترکیه پرواز تجاری نداشته‌اند، درحالی‌که شرکت‌های هواپیمایی ترکیه روزانه ۱۶ پرواز به اسرائیل انجام می‌دهند. ترکیش ایرویز سومین شرکت هواپیمایی بزرگ در اسرائیل است که ۷ درصد از سهم بازار فرودگاه بن‌گوریون را در نیمه اول سال ۲۰۲۲ به خود اختصاص داده است. پگاسوس ترکیه با ۴ درصد سهم بازار در رتبه ششم قرار دارد.

بازگشایی دفتر اقتصادی و تجاری اسرائیل در ترکیه

اسرائیل اعلام کرد که دفتر اقتصادی و تجاری خود را در ترکیه بازگشایی خواهد کرد. دو طرف اخیراً تلاش‌ها برای احیای روابط تیره شده را افزایش داده‌اند. با وجود سال‌ها تنش، دو طرف روابط تجاری خود را حفظ کرده‌اند و ترکیه یکی از مهم‌ترین شرکای اسرائیل است. تجارت

دوجانبه در سال ۲۰۲۱، ۳۰ درصد افزایش یافت و به ۷,۷ میلیارد دلار رسید. اسرائیل معتقد است این اقدام به بیش از ۱۵۰۰ شرکت اسرائیلی که در حال حاضر به ترکیه صادرات دارند، کمک خواهد کرد.

گروه بنادر ابوظبی موافقت‌نامه همکاری با شرکت انرژی ازبکستان امضا کرد

گروه بنادر ابوظبی و شرکت (SEG Sanoat Energetika Guruhi) توافق‌نامه‌ای برای حمل‌ونقل کالا از طریق جاده، ریلی و هوایی، ترخیص کالا از گمرک و توسعه بنادر داخلی امضا کردند. در پی این توافق، گروه بنادر ابوظبی دفتر خود را در ازبکستان افتتاح کرد که اولین دفتر این شرکت در آسیای مرکزی است. دو طرف همچنین یادداشت تفاهمی در مورد توسعه یک مرکز ذخیره‌سازی و حمل‌ونقل مواد غذایی در ازبکستان برای تقویت تجارت این کشور و کمک به امنیت غذایی در آسیای مرکزی امضا کردند. این مرکز در نزدیکی فرودگاه بین‌المللی سمرقند در ازبکستان تأسیس خواهد شد. امارات متحده عربی و ازبکستان در حال حاضر شرکای تجاری بزرگی نیستند. در سال ۲۰۲۰، ازبکستان ۷۹ میلیون دلار به امارات متحده عربی و امارات ۱۳۱ میلیون دلار به این کشور صادرات داشته است.

امارات متحده کمپین نسل آتی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را پیش می‌برد

وزیر تجارت خارجی امارات اعلام کرده که این کشور در قالب کمپین NextGenFDI بیش از ۳۰۰ شرکت فناوری اطلاعات و توسعه‌دهندگان نرم‌افزار، دانشمندان داده و کدنویس‌ها را تشویق می‌کند تا این کشور را کانون کسب‌وکار خود قرار دهند. در این قالب، مجموعه گسترده‌ای از اقدامات برای ساده‌تر و کارآمدتر کردن فرایند ورود به بازار برای شرکت‌ها معرفی شده است. بخش خصوصی، سیستم بانکی و شرکت‌های دولتی امارات در این کمپین مشارکت دارند و از آن حمایت می‌کنند. امارات در قالب NextGenFDI قصد دارد از مزیت رقابتی و جایگاه جهانی این کشور به‌عنوان یک هاب تجاری، سرمایه‌گذاری و نوآوری پیشرو برای حمایت از رشد اقتصاد دانش‌بنیان استفاده کند. در این قالب امارات به ۱۰۰۰۰۰ کدنویس ویزای طلایی ارائه می‌دهد. امارات همچنین قصد دارد ۱۰۰۰ شرکت جدید در حوزه فناوری‌های دیجیتال ایجاد کند و سرمایه‌گذاری در استارت‌آپ‌ها را از حدود ۴۰۰ میلیون دلار به ۱,۳ میلیارد دلار افزایش دهد. ابتکار NextGenFDI این تلاش‌ها را تکمیل و تسریع خواهد کرد.

سومین خط ریلی بین چین و قزاقستان اجرایی می‌شود

سفیر قزاقستان در چین اعلام کرد که چین و قزاقستان به دلیل افزایش تقاضا برای حمل‌ونقل

ریلی، ساخت سومین راه‌آهن در مرز بین دو کشور را در دستور کار قرار داده‌اند. خط آهن چین - قزاقستان - ازبکستان موسوم به CKU، به‌ویژه در زمانی که تقاضا برای حمل‌ونقل ریلی در حال افزایش است، مفید است. سومین خط آهن مرزی چین و قزاقستان همچنین به این کشور آسیای مرکزی کمک می‌کند تا نقش برجسته‌تری را به‌عنوان هاب لجستیکی در امتداد شبکه قطارهای باری چین - اروپا ایفا کند.

بر اساس آمار وزارت بازرگانی چین، در سال ۲۰۱۹، بیش از ۹۰ درصد قطارهای باری چین - اروپا از قزاقستان عبور کرده‌اند. در سال ۲۰۲۱، در مجموع ۱,۴۶ میلیون TEU^۱ کالا توسط قطارهای باری چین - اروپا حمل شد. بر اساس داده‌های کمیسیون توسعه و اصلاحات ملی چین (NDRC) در پنج ماه اول سال جاری، ۶۱۵۷ رام قطار باری چین - اروپا از مسیر قزاقستان عبور کرد که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۳ درصد افزایش داشت. راه‌آهن CKU به مدت دو دهه به دلیل اختلافات سیاسی و مشکلات فنی در مرحله مذاکرات باقی‌مانده بود.

CKU به قسمت جنوبی پل قاره‌ای اوراسیای جدید تبدیل می‌شود و یک کریدور حمل‌ونقلی را تشکیل می‌دهد که شرق و جنوب شرق آسیا را به آسیای مرکزی و غربی، شمال آفریقا و جنوب اروپا متصل می‌کند. طول مسیر راه‌آهن CKU حدود ۵۲۳ کیلومتر است که ۲۱۳ کیلومتر در چین، ۲۶۰ کیلومتر در قرقیزستان و حدود ۵۰ کیلومتر در ازبکستان است. این راه‌آهن کوتاه‌ترین مسیر برای حمل کالا از چین به اروپا و خاورمیانه خواهد بود که مسیر انتقال بار را ۹۰۰ کیلومتر کاهش می‌دهد و ۷ تا ۸ روز در زمان نقل‌وانتقال صرفه‌جویی می‌کند. انتظار می‌رود عملیات اجرایی این مسیر در بهار سال آینده آغاز شود. ذکر این نکته مفید است که قرقیزستان کوهستانی است و این خط به حفاری بیش از ۹۰ تونل نیاز دارد که زمستان‌های سخت قرقیزستان نیز عملیات اجرایی را پیچیده می‌کند.

اتصال چین به این خط از پایانه راه‌آهن کاشغر در استان سین‌کیانگ خواهد بود که به شبکه ریلی ملی چین متصل است. این خط از ازبکستان، می‌تواند با راه‌آهن ازبکستان - ترکمنستان به بندر ترکمن‌باشی در دریای خزر متصل شود و با بندر باکو در آذربایجان و مسیرهای حمل‌ونقلی گرجستان، ترکیه و کشورهای اتحادیه اروپا در دریای سیاه بلغارستان و رومانی تلاقی کند.

این خط همچنین می‌تواند به سمت جنوب به بنادر ایران مانند انزلی رفته و از طریق کریدور حمل‌ونقل بین‌المللی شمال - جنوب (INSTC) به بنادر جنوب ایران متصل شود و نهایتاً به دسترسی دریایی به خاورمیانه، شرق آفریقا و هند منتهی می‌شود.

پاکستان در تکاپوی وام

پاکستان به شدت تلاش می‌کند موافقت چین و امارات عربی متحده برای ارائه وام به این کشور و کاهش بحران مالی، جلب نماید. بر مبنای گزارش‌های رسانه‌ای، چین با وام ۲,۳ میلیارد دلاری به پاکستان موافقت کرده است. این وام به بانک دولتی پاکستان داده خواهد شد. اما امارات عربی متحده با درخواست پاکستان موافقت نکرده است و ارائه وام را منوط به دستیابی به سهام برخی شرکت‌های دولتی پاکستان نموده است.

امارات متحده عربی علاقه خود را برای به دست آوردن ۱۰ تا ۱۲ درصد سهام در شرکت‌های مختلف دولتی در پاکستان نشان داده است. اگر پاکستان با این معامله موافقت کند، از صندوق‌های ثروت دولتی امارات کمک مالی دریافت خواهد کرد. این معامله در دسته بای بک قرار می‌گیرد و به شکل اوراق بهادار با پشتوانه وام تضمین شده خواهد بود. پاکستان زمانی که در وضعیت اقتصادی بهتری قرار دارد، این گزینه را خواهد داشت که سهام شرکت‌ها را بازخريد کند. صندوق بین‌المللی پول نیز ممکن است با وام ۲ میلیارد دلاری به پاکستان کمک کند. وام صندوق بین‌المللی پول مشروط به انجام برخی اصلاحات از جمله بالابردن تعرفه‌های برق و سوخت شده است. پاکستان با بحران‌های چندگانه اقتصادی مواجه است. دو عامل مؤثر در بحران اقتصادی پاکستان تورم و کاهش ذخایر ارزی است. با وجود اینکه دولت برای بهبود وضعیت مالی تلاش می‌کند، اما با شرایط سختی روبرو است.

البیک عربستان در پی رقابت با KFC در مصر

سفر اخیر محمد بن سلمان به مصر با توافق‌های ۷/۷ میلیارد دلاری برای سرمایه‌گذاری شرکت‌های سعودی در اقتصاد مصر همراه بود. سرمایه‌گذاری ۵۳ میلیون دلاری برند فست‌فود معروف سعودی، البیک، یکی از نخستین سرمایه‌گذاری‌هایی است که در قالب این بسته از ماه آتی در مصر انجام آغاز خواهد شد. برخی این سرمایه‌گذاری را در راستای رقابت با KFC که بازار مصر را در کنترل دارد، ارزیابی می‌کنند. بازار غذایی مصر، بزرگ‌ترین بازار در جهان عرب است. این کشور با ۱۰۳ میلیون جمعیت پرجمعیت‌ترین کشور جهان عرب است. عربستان تا کنون در مجموع حدود ۳۲ میلیارد دلار در مصر سرمایه‌گذاری کرده است. ۶۸۰۰ شرکت سعودی در مصر فعالیت دارند.

داده‌های تازه

اولین کسری تجاری آلمان پس از ۳۰ سال

برای اولین بار در بیش از سه دهه، آلمان کسری تجاری ماهانه خود را ثبت کرده است و بزرگ‌ترین اقتصاد اروپا به دلیل قطع زنجیره تأمین و قیمت‌های بی‌سابقه انرژی در پیامد جنگ اوکراین با دشواری‌های فزاینده‌ای مواجه شده است. صادرات برای سال‌ها موتور اقتصادی آلمان بوده است، اما افزایش شدید قیمت انرژی ناشی از اقدامات روسیه برای محدود کردن میزان گاز طبیعی صادراتی به اروپا، قیمت محصولات تولید شده در آلمان را افزایش داده است. بر اساس آمار منتشر شده توسط اداره آمار فدرال، صادرات در ماه می ۰٫۵ درصد نسبت به آوریل کاهش یافت، در حالی که واردات ۲٫۷ درصد افزایش یافت و شکافی ۱ میلیارد دلاری ایجاد کرد. از سال ۱۹۹۱، این اولین بار است که واردات از صادرات پیشی می‌گیرد. این تغییر ناگهانی می‌تواند نشان‌دهنده چالش‌های جدی در بخش‌هایی از اقتصاد آلمان باشد، جایی که از هر چهار شغل، یک شغل به صادرات متکی است. اتکا به انرژی وارداتی - قبل از شروع جنگ، روسیه بیش از نیمی از گاز طبیعی کشور را تأمین می‌کرد - فشار هزینه‌ها بر شرکت‌های آلمانی را افزایش داده است.

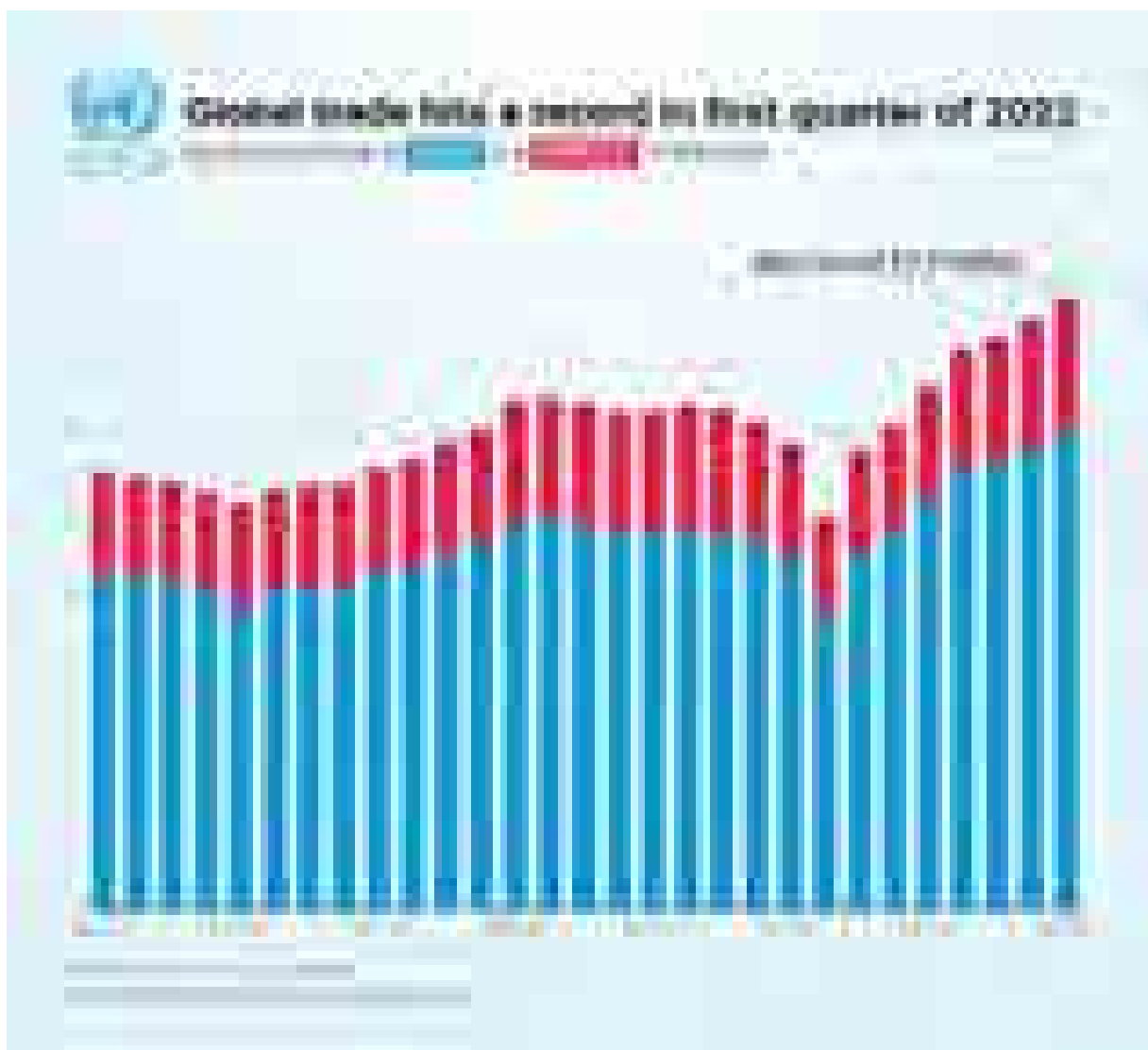
کاهش فروش کالاهای آلمانی در روسیه از جمله دلایل کاهش صادرات بوده است. روسیه برای سال‌ها بازار قدرتمندی برای تولیدکنندگان آلمانی بود اما از زمان تهاجم به اوکراین، روند صادرات به این کشور نزولی بود زیرا شرکت‌ها فعالیت تجاری خود را در این کشور متوقف کردند. در مقایسه با یک سال گذشته، فروش به روسیه بیش از ۵۰ درصد کاهش یافته است. اگر روسیه تصمیم بگیرد تحویل گاز خود را به طور کامل قطع کند، وضعیت اقتصادی آلمان می‌تواند حتی وخیم‌تر شود. در ماه ژوئن، گازپروم، میزان گاز تحویلی به آلمان از طریق خط لوله نورد استریم ۱ را ۶۰ درصد کاهش داد.

رشد یک تریلیون دلاری تجارت جهانی در سه‌ماهه نخست ۲۰۲۲

گزارش جدید آنکتاد در مورد تجارت جهانی نشان از رشد یک تریلیون دلاری در مقایسه با مدت مشابه سال ۲۰۲۱ دارد. ارزش تجارت جهانی در سه‌ماهه اول ۲۰۲۲ به رکورد ۷٫۷ تریلیون دلار رسید که در مقایسه با سه‌ماهه اول ۲۰۲۱ حدود ۱ تریلیون دلار افزایش داشت. این رشد که نشان‌دهنده افزایش حدود ۲۵۰ میلیون دلاری نسبت به سه‌ماهه چهارم ۲۰۲۱ است، با افزایش قیمت کالاها همراه است، زیرا حجم تجارت به میزان بسیار کمتری افزایش یافته

است. اگرچه انتظار می‌رود که روند رشد تجارت جهانی مثبت بماند، رشد تجارت در سه‌ماهه دوم ۲۰۲۲ به‌کندی تداوم خواهد یافت. این گزارش تأکید کرده است که جنگ در اوکراین عمدتاً از طریق افزایش قیمت‌ها شروع به تأثیرگذاری بر تجارت بین‌الملل کرده است. از منظر این گزارش افزایش نرخ بهره و پایان‌دادن به بسته‌های محرک اقتصادی احتمالاً تأثیر منفی بر حجم تجارت برای مدت باقی‌مانده سال ۲۰۲۲ خواهد داشت. نوسانات قیمت کالاها و عوامل ژئوپلیتیکی نیز همچنان تحولات تجاری را با پیش‌بینی ناپذیری مواجه خواهد کرد. نمودارهای ذیل داده‌های گزارش جدید آنکتاد را نشان می‌دهند.

نمودار ۱- روند تحول در تجارت جهانی کالا و خدمات از ۲۰۱۵ تا سه‌ماهه نخست ۲۰۲۲

نمودار ۲- نقش بخش‌های انرژی، فلزات و مواد شیمیایی در رشد تجارت جهانی در فصل نخست ۲۰۲۲ نسبت به مدت مشابه در ۲۰۱۹ و ۲۰۲۱

نقشه ۱- روند رشد تجارت در مناطق مختلف در سه ماهه نخست ۲۰۲۲ در مقایسه با مدت مشابه در ۲۰۲۱ و ۲۰۱۹

بخش دیگری از داده‌های قابل‌تأمل این گزارش معطوف به تحول در تجارت روسیه و اوکراین با سه اقتصاد بزرگ جهان، آمریکا، چین و اتحادیه اروپا است. همان‌گونه که نمودار نشان می‌دهد، تجارت اوکراین با این قدرت‌ها به‌شدت کاهش‌یافته است، اما در مورد روسیه داستان متفاوت است. درحالی‌که صادرات روسیه به این کشورها افزایش‌یافته، اما واردات از این کشورها به صورتی چشمگیر کاهش یافت است. واردات روسیه در ماه‌های مارس و آوریل ۲۰۲۲ از چین، اتحادیه اروپا و آمریکا نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۲۱ به ترتیب ۱۸ درصد، ۵۹ درصد و ۸۳ درصد کاهش‌یافته است.

نمودار ۳-مقایسه روند تغییر در تجارت روسیه و اوکراین با سه اقتصاد بزرگ جهان طی مارس و آوریل ۲۰۲۱ با مدت مشابه در ۲۰۲۲

